RESURSE EDUCAȚIONALE DESCHISE: DEFINIRE, PRACTICI ȘI NEVOI DE DEZVOLTARE

Institutul de Științe ale Educației

2018

ISBN: 978-606-8966-01-4

Autori:

Angela Andrei, CS II

Carmen Bostan, CS II

Petre Botnariuc, CS I

Irina Geană, CS

Andra Făniță, CS III

Mihai Iacob, CS III

Olimpius Istrate, conf. univ. dr.

Speranța Țibu, CS II

Procesare statistică:

Cornelia Novak, AC

Dorim să le mulțumim colegilor noștri Irina Horga, Ciprian Fartușnic și Magdalena Balica pentru sprijinul cărora am beneficiat pe parcursul elaborării instrumentelor de cercetare și analizei datelor colectate. De asemenea, dorim să le mulțumim Otiliei Apostu și Oanei Gheorghe pentru feedbackul asupra raportului final.

CUPRINS

Introducere 3

Partea I. Contextul analizei 4
1. Resurse educaționale deschise 4
1.1 Definire 4
1.2 Utilizarea și publicarea de materiale sub licență Creative Commons 4
1.3 Resurse educaționale deschise în Proiectul CRED 5
2. Resurse educaționale deschise în România 8
2.1 Cadrul legislativ 8
2.2. Utilizarea în educație. Limitele exercitării dreptului de autor 10
2.3 Rețea de resurse educaționale deschise în cadrul ISJ-urilor 11
3. Practici la nivel național și internațional 12
3.1 Practici la nivel național 12
3.2 Practici la nivel internațional 13

Partea a II-a. Analiza datelor 15
4. Metodologie 15
5. Interviuri cu experți 17
6. Focus grupuri 20
7. Chestionar 26
7.1 Caracteristicile grupului țintă 26
7.2 Dezvoltarea competențelor la nivelul elevilor 29
7.3 Resurse utilizate 33
7.4 Nevoi de formare pentru TIC și RED 36
8. Concluzii 38
9. Recomandări pentru implementare proiectului CRED 40

Referințe 42
Anexe 43
Anexa 1. Grilă de interviu cu experți în RED 43
Anexa 2. Grilă de interviu pentru focus grup 44
Anexa 3. Chestionar pentru profesori 46

INTRODUCERE

Proiectul „CRED – Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți” este implementat în perioada 2017-2021 de Ministerul Educației, în parteneriat cu Institutul de Științe ale Educației, 8 Case ale Corpului Didactic și trei Inspectorate Școlare Județene, cu scopul prevenirii părăsirii timpurii a școlii, prin măsuri sistemice de aplicare inovativă și sustenabilă a noului Curriculum național.

Sub-activitatea A 2.2. se derulează pe tot parcursul proiectului și completează suportul metodologic oferit prin intermediul activităților specifice A. 2.1. (Ghiduri metodologice pentru disciplinele de studiu), respectiv A. 2.3. (Programe școlare pentru opționale integrate). Activitățile aferente sub-activității A. 2.2. vizează trei componente majore: a) realizarea unei platforme pentru RED; b) realizare OER; c) promovarea platformei cu resurse educaționale deschise.

Resursele educaționale deschise (RED) s-au conturat ca și concept relativ recent, în ultimele două decenii. În acest timp, la nivelul profesioniștilor în educație s-a creat un consens legat de faptul că prin atașarea unei licențe de utilizare liberă la resursele educaționale se încurajează nu doar distribuirea și utilizarea lor, dar și crearea de noi resurse. România se află în prezent în faza de *mainstreaming* a utilizării RED în sistemul de învățământ.

Studiul de față trece în revistă principalele concepte (Cap. 1) și politici (Cap. 2) legate de integrarea RED în sistemul de învățământ din România, precum și un set de practici la nivel național și internațional (Cap. 3).

În vederea identificării nevoilor de formare a cadrelor didactice legate de utilizarea RED au fost realizate interviuri cu experți (Cap. 5), focus-grupuri cu cadre didactice (Cap. 6) și a fost aplicat un chestionar unui grup de cadre didactice (Cap. 7). Pe baza acestor rezultate au fost formulate o serie de concluzii (Cap. 8) și recomandări (Cap. 9) care să susțină implementarea activității A.2.2.

PARTEA I. CONTEXTUL ANALIZEI

1. RESURSE EDUCAȚIONALE DESCHISE

1.1 DEFINIRE

Promovarea unui învățământ care valorifica avantajele utilizării resurselor educaționale deschise (RED) reprezintă un obiectiv important al politicilor educaționale actuale de la nivel național, european și internațional (Legea educației naționale nr. 1/2011; Comunicatul Comisiei Europene către Parlamentul European *Opening up Education: Innovative teaching and learning for all through new Technologies and Open EducationalResources*, 2013; *Paris OER Declaration*, UNESCO, 2012).

Conform UNESCO[1] (2002) RED sunt definite ca resurse de învățare (incluzând documente de proiectare didactică, suporturi de curs, fișe de lucru, resurse audio-video, aplicații multimedia, podcast și alte materiale dezvoltate pentru predare și învățare) disponibile în orice format, în domeniul public, care au fost publicate sub licență liberă ce permite accesul gratuit, utilizarea, adaptarea și redistribuirea de către alte persoane cu restricții limitate sau fără restricții.

OECD[2] (2015) a propus o definiție ușor diferită, referindu-se la RED drept materiale digitalizate oferite în mod gratuit și deschis pentru educatori, elevi și persoane care învață singure, care pot fi urilizate și reutilizate în scop de predare, învățare și cercetare.

După cum se poate observa, principala diferență față de definiția UNESCO, atât cea din 2002, cât și cea din 2015, rezidă în accentul pe caracterul digital al RED. Fără a fi o condiție exclusivă, circulația RED în afara unui mediu digital este mai greu de realizat.

1.2 UTILIZAREA ȘI PUBLICAREA DE MATERIALE SUB LICENȚĂ CREATIVE COMMONS

Dacă profesorul și/sau elevii creează o resursă și doresc să o pună la dispoziția altora, online, pot alege termenii drepturilor de autor asupra conținutului creat. Instrumentul standardizat cel mai larg răspândit îl constituie licențele Creative Commons (CC). Creative Commons este o organizație nonprofit care oferă gratuit licențe de copyright (drepturi de autor) pentru produsele (derivate) create. De asemenea, dacă întâlnim un material etichetat cu acronimul unei licențe CC, e bine să putem descifra dacă și în ce condiții putem să îl utilizăm.

Licențele CC sunt universale și permit autorilor să-și păstreze drepturile de autor, în același timp permițând altor persoane să copieze, să distribuie și să utilizeze opera. Tipurile de licențe sunt prezentate pe situl Creative Commons (creativecommons.org/ licenses/?lang=ro):

[1] https://en.unesco.org/themes/building-knowledge-societies/oer
[2] https://read.oecd-ilibrary.org/education/open-educational-resources_9789264247543-en#page19

 Atribuire *(By Attribution)* **CC BY**	Această licență permite altora să distribuie, remixeze, regleze și să creeze pe baza operei dvs., chiar și în scop comercial, atât timp cât vă creditează opera. Este recomandată pentru o maximă diseminare și utilizare a operelor licențiate.
 Atribuire - Distribuire în condiții identice *(By Attribution-Share Alike)* **CC BY-SA**	Licența permite copierea și redistribuirea materialului în formatul inițial sau adaptat - remixat, transformat și construit pe baza materialului pentru orice scop, chiar comercial. Aceasta este licența folosită de pe Wikipedia, și este recomandată pentru materiale care ar putea beneficia de incorporarea conținutului de la Wikipedia și proiectele autorizate în mod similar. CC BY-SA adesea comparată cu conceptul de „copyleft" (https://copyleft.org).
 Atribuire - Fără modificări *(By Attribution- No Derivatives)* **CC BY-ND**	Această licență permite distribuirea integrală și fără modificări, comercială și necomercială, cu atribuirea dvs. ca autor.
 Atribuire-Necomercial *(By Attribution- Non-Commercial)* **CC BY-NC**	CC BY-NC permite altora să modifice, să adapteze și să dezvolte creația dvs. în scop ne-comercial și, deși noile lor creații trebuie să precizeze că dvs. sunteți autorul și să fie ne-comerciale, noii autori nu sunt obligați să licențieze creațiile lor derivate în termeni identici.
 Atribuire-Necomercial-Distribuire în Condiţii Identice *(By Attribution- Non-Commercial- Share Alike)* **CC BY-NC-SA**	Această licență permite altora să modifice, să adapteze și să dezvolte creația dvs. în scop necomercial, atât timp cât precizează sursa și licențiază creațiile lor în termeni identici.
 Atribuire-Necomercial-Fără Modificări *(By Attribution- Non-Commercial- No Derivatives)* **CC BY-NC-ND**	Această licență este cea mai restrictivă dintre cele 6 licențe principale, permițând altor utilizatori doar să vă descarce operele și să le distribuie atât timp cât vă atribuie opera, fără a o putea modifica sau utiliza în scopuri comerciale.

1.3 Resurse educaționale deschise în Proiectul CRED

Proiectul „CRED – Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți" este implementat în perioada 2017-2021 de Ministerul Educației Naționale, în parteneriat cu Institutul de Științe ale Educației, 8 Case ale Corpului Didactic (Botoșani, Brașov, București, Buzău, Cluj, Olt, Teleorman, Timiș) și trei Inspectorate Școlare Județene (Bihor, Iași și București-Ilfov), cu scopul prevenirii părăsirii timpurii a școlii, prin măsuri sistemice de aplicare inovativă și sustenabilă a noului Curriculum național.

Rolul sub-activități 2.2. este de a susține procesul de implementare a noului Curriculum național printr-un set de resurse digitale suport relevante. Resursele dezvoltate vor sprijinii învățarea la disciplinele prevăzute de programele școlare de primar și gimnaziu, atât pe

termen scurt și mediu în perioada de derulare a proiectului, cât și pe termen lung. Sprijinirea procesului de implementare a noului Curriculum național se realizează atât prin dezvoltarea de resurse inovative pentru elevi (7200 resurse elaborate de experții ISE, CCD, respectiv de profesorii formați sub coordonarea experților CCD), cât și prin susținerea celorlalte componente ale proiectului, spre exemplu: publicarea online a ghidurilor metodologice (A 2.1.), a ofertei naționale de programe școlare opționale integrate (A 2.3.), respectiv programul de abilitare curriculara a cadrelor didactice (A 3.3.), de exemplu prin asigurarea unei platforme de e-learning pentru sesiunile de formare la distanta), pilotarea strategiilor de adaptare curriculară la nivelul școlilor (A 4.2.), în care RED-urile vor fi valorificate la clasă, iar profesorii pot acorda feedback cu privire la utilitatea și relevanța lor.

Resursele găzduite pe platforma CRED vor fi dezvoltate și selectate de experții din echipa de proiect CRED din cadrul ISE și al celor opt CCD-uri, de profesori formați în cadrul proiectului, validate de experții CCD, cât și de profesori implicați în pilotarea strategiilor de adaptare curriculară la nivelul școlilor.

Sub-activitatea *A 2.2.* se derulează pe tot parcursul proiectului și completează suportul metodologic oferit prin intermediul activităților specifice *A.2.1. Ghiduri metodologice pentru disciplinele de studiu,* respectiv *A 2.3. Programe școlare pentru opționale integrate (inclusiv ADS)*. Activitățile aferente sub-activității A 2.2. vizează trei componente majore:

a) realizarea unei platforme pentru RED;
b) realizare OER;
c) promovarea platformei cu RED.

Dezvoltarea Platformei OER CRED este un proces care va oferi exemple de resurse pentru implementarea noului Curriculum național pentru învățământul primar și gimnazial. Se mizează, în perspectivă, pe implicarea practicienilor și pe valorificarea platformei ca spațiu de învățare și comunicare virtuală, centrată pe procesul didactic și pe nevoile reale ale elevilor și ale profesorilor.

Experții din cele 8 CCD-uri partenere în proiect vor fi implicați în administrarea platformei OER, în îndrumarea profesorilor formați în procesul de elaborare de OER și în validarea acestor resurse, inclusiv în moderarea participării utilizatorilor în forumurile online, iar experții ISJ în promovarea OER și pilotarea acestora în școli. Platforma va constitui, astfel, un instrument cheie pentru activitățile de formare și de implementare a noului curriculum, organizate în perioada de derulare a proiectului, dar și după încheierea acestuia, asigurând astfel, sustenabilitatea platformei pe termen mediu si lung.

Cerințe cărora trebuie să le răspundă RED dezvoltate prin proiectul CRED sunt:

- **caracter deschis**: vor putea fi descărcate gratuit, accesibile prin orice tip de tehnologie (ex. inclusiv prin telefon mobil, tabletă), posibilitatea de a fi modificate și adaptate pentru alte scenarii didactice, oferite sub licență liberă;
- **descriere și identificare clară** (în secțiunea de descriere și prin meta-date): an de studiu, disciplină, arie curriculară, statut disciplină, tip/ nivel de învățare;
- **relevanță curriculară:** să prezinte o abordare holistă, contextualizată, semnificativă a învățării (nu exersează doar abilitați cognitive specifice);

- **prezintă opțiunile și elementele de planificare și de proiectare didactică** oferind o descriere (min. 1000 de caractere) a modului în care activitatea de învățare care utilizează RED este integrată într-o succesiune coerentă de activități ce vor conduce la dezvoltarea competențelor specifice vizate (ex. elemente de proiectare a unității de învățare);
- **explicitează și exemplifică** (în 4500 de caractere) **activitatea de învățare** care utilizează resursa, prin exemplificarea unor surse informaționale recomandate, sarcini de lucru, strategii didactice;
- **descrierea modului în care profesorul evaluează dezvoltarea competențelor** specifice vizate (min. 1000 de caractere).

Rezultate cantitative estimate ale sub-activității A 2.2. vor fi:

- o platformă educațională;
- un ghid metodologic de dezvoltare a RED;
- 90 experți formați în dezvoltare de RED;
- 7.200 RED pentru diferite discipline din planul-cadru pentru învățământul primar, respectiv de gimnazial;
- set de tutoriale multimedia pentru utilizarea platformei și RED de către experții din echipa de proiect;
- 16 webinarii adresate formatorilor și cadrelor didactice participante la programul de formare;
- o conferință națională de promovare a platformei cu RED.

Beneficiarii direcți ai platformei educaționale CRED (RED și platforma de e-learning) în cadrul proiectului vor fi 55.000 de cadre didactice din învățământul primar și gimnazial, abilitate în implementarea noului curriculum și în integrarea RED în procesul educațional centrat pe competențe. Beneficiari indirecți ai platformei educaționale vor fi circa 165.000 de cadre didactice din învățământul primar și gimnazial, care vor fi informate despre platformă.

2. RESURSE EDUCAȚIONALE DESCHISE ÎN ROMÂNIA

2.1 CADRUL LEGISLATIV

Articolul 70 din Legea Educației Naționale nr. 1/2011 (LEN), alineatul 2, oferă punctul de plecare pentru constituirea Bibliotecii școlare virtuale, menționând includerea unor resurse digitale de bază pentru desfășurarea procesului didactic:

- programe şcolare;
- exemple de lecţii pentru toate temele din programele şcolare;
- ghiduri metodologice;
- exemple de probe de evaluare.

Dacă programele școlare și ghidurile metodologice există deja și se pot integra ușor într-o bibliotecă de resurse digitale, situațiile de învățare și de evaluare au particularități care fac dificilă încadrarea lor într-o taxonomie suficient de explicită pentru a putea fi găsite, utilizate, modificate și reutilizate eficient. Acestea au determinări și condiții de realizare diverse, succesul implementării depinzând de contextul particular și de caracteristicile grupului de elevi. Transpunerea este improbabilă (și nerecomandată pedagogic), iar transformarea este dificilă, presupunând destructurarea completă a lecției, reorganizarea, completarea și recompunerea ei într-o altă logică. Cu alte cuvinte, este destul de puțin probabil ca o strategie didactică proiectată de un anumit profesor (cu un anumit stil, care dispune de anumite resurse informaționale, de comunicare, de relaționare) și pentru o anumită clasă (de un anumit nivel, cu o anumită dinamică, cu un anumit istoric de formare în domeniul disciplinei respective) să funcționeze la o altă clasă și cu un alt profesor.

Aceste diferențe (sau zone de compatibilizare) sunt cu atât mai mari cu cât situația educativă este mai complexă, face apel mai mult la noi informații și tehnologii, este mai „inovativă” și vizează capacități de nivel superior.

Probabil o soluție viabilă și în acord cu intenția de constituire a unei baze de resurse utile ar fi atomizarea „lecțiilor” și „probelor de evaluare” în activități, tactici didactice sau **sarcini de lucru pentru elevi** – un fel de „obiecte de învățare reutilizabile” (*reusable learning objects*) – organizate în așa fel încât să poată fi ușor găsite în funcție de criterii precum nivelul, disciplina, competența vizată, tipul de abordare, metoda, resursa necesară etc. Astfel, fiecare profesor își poate compune și organiza lecția în funcție de nevoile de formare și de condițiile de la momentul respectiv, având chiar suficiente resurse și idei pentru abordări diferențiate. Mai mult, elevii înșiși ar putea utiliza aceste sarcini de lucru pentru a lucra suplimentar sau complementar, în clasă sau acasă.

O asemenea organizare a Bibliotecii școlare digitale ar permite combinarea resurselor acesteia cu cele ale Platformei școlare de e-learning, prevăzută în LEN (Art.70, alin.2), al cărei conținut nu este limitat în niciun fel – nu sunt oferite indicații privind tipul de conținut, modul efectiv de utilizare sau de gestionare a (calității) resurselor. Scopul acestei platforme școlare de e-learning (sau „platformei școlare de învățare”) este de a sprijini unitățile de învățământ în „*acordarea de asistență elevilor în timpul sau în afara programului școlar*” (Art.70, alin.3).

Dezvoltarea platformei poate viza, într-o primă instanță, acele zone ale sistemului și procesului de învățământ actualmente considerate prioritare:

- resurse de învățare în format digital cu scop remedial sau pentru a oferi alternative elevilor cu un ritm/ stil diferit de învățare;
- resurse de învățare în format digital care să contribuie la creșterea motivației pentru învățare și la atractivitatea conținuturilor învățării (în special în domeniile STEM) – alternative de prezentare a conținuturilor care valorifică posibilităților noilor tehnologii: simulări, prezentări interactive, sarcini de lucru colaborative, adnotări sociale (inclusiv pe video) etc.;
- cursuri exclusiv online și *blended learning* pentru formarea profesorilor – în special – formarea continuă -, focalizate pe modalitățile de sprijin pentru elevi, ameliorarea procesului didactic, proiectarea activităților didactice eficiente etc., inclusiv pe utilizarea acestei platforme de e-learning pentru activități de tip *flipped classroom*;

Un aspect important din LEN vizează drepturile de autor, referindu-se explicit la Legea 8/1996, implicând (potențial) anumite restricții în utilizarea și reutilizarea conținuturilor, în contradicție parțială cu atributele unor resurse educaționale deschise și, complementar, cu intenția actuală de a genera schimbare autentică prin reflecție, preluare avizată a exemplelor și adaptarea lor la contextul particular, în niciun caz de a oferi un set de șabloane predefinite care să fie aplicate sau utilizate indiferent de context, de către cadrul didactic sau elev. Spre exemplu, un plan de lecție restricționat (de formatul în care este prezentat și cu avertismente privind utilizarea) este mult mai puțin probabil să fie preluat de către un profesor, modificat, transpus în cadrul și la nivelul clasei lui, utilizat pentru desfășurarea de noi activități de învățare.

Pe de altă parte, protejarea unor conținuturi precum softuri educaționale dedicate elevilor și recunoașterea meritelor (și recompensarea) autorilor sunt condiții necesare pentru dezvoltarea de conținut de calitate.

Cel puțin pentru o parte dintre materialele propuse pentru Biblioteca școlară virtuală și pentru Platforma școlară de e-learning, ar trebui luate în considerare variante de publicare și utilizare de materiale sub licență Creative Commons.

Recunoașterea și protejarea drepturilor și beneficiilor asociate creării unui produs de factură științifică sau artistică sunt reglementate strict prin legislație specifică, aplicabilă la nivel național și internațional, care acoperă și mediul digital. Legea dreptului de autor constituie un instrument de protecție a proprietății asupra creațiilor originale. Încălcarea drepturilor de autor are loc atunci când materialele protejate sunt reproduse, distribuite sau afișate pentru public (inclusiv grupuri de audiență cum ar fi elevii) fără precizarea sursei, fără permisiunea autorului sau fără a avea dreptul legal.

Articolul 13 din legea românească privind dreptul de autor (8/1996) prevede că *utilizarea unei opere dă naștere la drepturi patrimoniale, distincte și exclusive, ale autorului de a autoriza sau de a interzice:*

a) reproducerea operei;
b) distribuirea operei;

c) *importul în vederea comercializării pe piața internă a copiilor realizate, cu consimțământul autorului, după operă;*
d) *închirierea operei;*
e) *împrumutul operei;*
f) *comunicarea publică, direct sau indirect a operei, prin orice mijloace, inclusiv prin punerea operei la dispoziția publicului, astfel încât să poată fi accesată în orice loc și în orice moment ales, în mod individual, de către public;*
g) *radiodifuzarea operei;*
h) *retransmiterea prin cablu a operei;*
i) *realizarea de opere derivate.*

Articolul 16 din Lege stipulează că „*prin realizarea de opere derivate [...] se înțelege traducerea, publicarea în culegeri, adaptarea, precum și orice altă transformare a unei opere preexistente, dacă aceasta constituie creație intelectuală*".

2.2. UTILIZAREA ÎN EDUCAȚIE. LIMITELE EXERCITĂRII DREPTULUI DE AUTOR

Chiar dacă un produs (text, grafică, material audiovizual etc.) pe care un cadru didactic dorește să-l utilizeze pentru elaborarea unui material-suport destinat unei activități de învățare nu este marcat cu simbolul ©, nu are specificat „toate drepturile rezervate" sau tipul de licență CC, este totuși corect să presupună că este protejat de prevederile legale privind dreptul de autor și să citeze sursa și autorul.

Este totuși permisă utilizarea de articole izolate sau de scurte extrase din opere în publicații sau în înregistrări sonore sau audiovizuale destinate exclusiv învățământului (deci un cadru mai restrâns decât "educația"), precum și reproducerea pentru învățământ de articole izolate sau de scurte extrase din opere, în măsura justificată de scopul urmărit (Art.33, alin.1). Astfel, se permite reproducerea, distribuirea, radiodifuzarea sau comunicarea către public, fără un avantaj direct sau indirect, comercial sau economic, de scurte extrase din articole de presă și reportaje radiofonice sau televizate, de scurte fragmente ale operelor, sau chiar de opere, în cazul utilizării exclusiv pentru ilustrare în învățământ sau pentru cercetare științifică (Art.33, alin.2).

Oricum, în toate aceste cazuri, trebuie să fie menționate sursa și numele autorului, cu excepția cazului în care acest lucru se dovedește a fi imposibil; în cazul operelor de artă plastică, fotografică sau de arhitectură, trebuie să fie menționat și locul unde se găsește originalul (Art.33, alin.4).

Câteodată, profesorul utilizează o imagine sau un fragment dintr-o operă (în format text, audio sau video) pentru a o transforma, împreună cu elevii – ca pe un exercițiu care formează un anumit set de deprinderi, abilități, capacități. Dacă publică rezultatul final, este obligatoriu să menționeze autorul operei inițiale și să adauge „transformare în scop didactic"(cf. cu Art.33.d).

2.3 Rețea de resurse educaționale deschise în cadrul ISJ-urilor

Într-o notă către inspectoratele școlare din noiembrie 2017, MEN solicită constituirea, pe siturile ISJ-urilor, a unui „spațiu de organizare a resurselor educaționale deschise, elaborate de cadrele didactice din județ". Tipurile de materiale care ar putea face parte din baza de date cu RED sunt: suporturi de curs, proiecte, experimente și demonstrații, dar și programe școlare, ghiduri pentru profesori sau alte materiale educaționale (articole, module, prezentări ce acoperă atât sfera curriculară, cât și cea extracurriculară etc.).

Categoriile pentru structurarea informației sunt lăsate pentru a fi detaliate într-o etapă ulterioară, cele vizate în Notă și Anexa la Notă fiind departe de a constitui metadata care să susțină organizarea eficientă a mii sau zeci de mii de resurse:

- Scopul materialului propus: didactic (de utilizat la clasă, cu elevii); pentru elev (de utilizat de către elev); de documentare pentru cadre didactice; altele...
- Nivelul de învățământ/ Clasa
- Aria curriculară/ Disciplina
- Material extracurricular
- Competențe vizate (*item deschis – n.n.*)

După jumătate de an, ca rezultat, avem, în medie, 40 de RED pe site-urile ISJ-urilor, majoritatea în format pdf, iar fiecare ISJ are propria procedură de încărcare și propria înțelegere a ce înseamnă RED și cum se clasifică. În mod cert, resursele existente la ISJ-uri sunt puțin utilizabile, neputând fi preluate ca atare în nicio eventuală structură a unei platforme naționale care se dorește o Bibliotecă școlară virtuală autentică. Cele câteva care sunt editabile – deci într-o mai bună măsură „reutilizabile" – (ISJ Alba, spre exemplu), sunt încărcate în Google Drive. Alte inspectorate au optat pentru alte servicii de cloud pentru stocarea fișierelor în format pdf, cum ar fi https://mega.nz (ISJ Botoșani). Pe siturile unor inspectorate nu mai poate fi regăsit niciun link la spațiul cu RED (de exemplu, ISJ Cluj – vizitat în iulie 2018).

Este cert că ar fi nevoie de o viziune și de un demers unitar de identificare, selecție și organizare a resurselor pentru Biblioteca școlară virtuală, cu atât mai mult dacă aceste resurse trebuie să fie și reutilizabile și să contribuie la o schimbare în procesul didactic. Inspectoratele școlare, CCD-urile sau echipele care se vor ocupa de constituirea Bibliotecii (și Platformei de e-learning) au nevoie de mai mult suport, iar cadrele didactice care propun sau care utilizează resurse au nevoie de mai multe informații privind intenția și așteptările demersului, precum și privind proprietatea intelectuală.

3. PRACTICI LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

3.1 PRACTICI LA NIVEL NAȚIONAL

În România există o serie de inițiative și de proiecte în domeniul RED, dintre care exemplificăm:

Biblioteca Școlară Virtuală și **Platforma școlară de e-learning**[3]
Ministerul Educației din România și-a asumat realizarea Bibliotecii Şcolare Virtuale şi a Platformei şcolare de e-learning până la finalul actualului exercițiu de finanțare din fonduri europene (2014-2020). Aceste resurse digitale vor include: exemple de lecţii și probe de evaluare, ghiduri metodologice și vor fi disponibile permanent și gratuit pentru elevi și profesori.

Ca parte a proiectului Ministerului Educației de a realiza Biblioteca Școlară Virtuală, Inspectoratele școlare județene au dezvoltat pe site-urile web proprii, spații de organizare a resurselor educaționale deschise, elaborate de către cadrele didactice din județ. Secțiunea are o structură unitară de conținut, organizată pe niveluri de învățământ/clase și arii curriculare/discipline de studiu. În funcție de complexitatea și varietatea resurselor, acestea pot fi structurate și pe alte tipologii, spre exemplu, curriculare și extracurriculare. Evaluarea și selecția acestor resurse se desfășoară în consiliile consultative de specialitate din inspectoratele școlare. O structură unitară de organizare va permite ulterior integrarea colecțiilor de resurse din fiecare județ în Biblioteca Școlară Virtuală.

Institutul de Științe ale Educației - Centrul de Învățare Online[4]
Institutul de Științe ale Educației desfășoară o serie de cursuri online pe teme din domeniul educației, găzduite pe platforma Moodle. Cursurile se adresează studenților, cadrelor didactice, directorilor de școli, experților, consilierilor școlari, precum și tuturor celor interesați de aspecte educaționale specifice.

reteauaedu.ro (fosta platformă EDU Moodle România)
Din platforma rețeauaEDU[5] fac parte școli din învățământul preuniversitar și Case ale Corpului Didactic (CCD) din întreaga țară. Aceasta facilitează schimbul de experiențe și bune practici și include două secțiuni: portalul și platforma școlii. În portal sunt incluse o serie de forumuri și de instrumente de relaționare pentru a facilita comunicarea și colaborarea, în timp ce în platformele personalizate ale diferitelor școli și instituții de învățământ pot fi incluse instrumente de comunicare și învățare colaborativă pentru a sprijini crearea unei comunități de învățare.

[3] http://www.elearning.ro/
[4] http://training.ise.ro/
[5] https://reteauaedu.ro/

educatie.inmures.ro
Aceasta este o platformă educațională care oferă resurse educaționale gratuite la crearea cărora pot contribui educatori, părinți și elevi. Materialele disponibile sunt variate, spre exemplu: activități practice, fișe, materiale didactice sau informații despre unitățile de învățământ din județul Mureș.

3.2 PRACTICI LA NIVEL INTERNAȚIONAL

Există un interes crescut pentru practici, politici și strategii naționale RED atât la nivelul țărilor, dar și în cadrul organizațiilor internaționale, spre exemplu: Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD), Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), Commonwealth of Learning (COL) sau instituțiile Uniunii Europene (UE) (Mulder, 2014). În 2011, OECD a realizat o anchetă pe bază de chestionar despre RED cu participarea statelor membre OECD, la care rata de răspuns a fost de 80%. Răspunsurile furnizate au arătat un interes crescut, activități numeroase și o mare atenție acordată politicilor în domeniul RED (OECD, 2012 apud Mulder, 2014).

În cele ce urmează, am selectat câteva exemple de practici promițătoare din **Belgia, Franța, India, Marea Britanie**, **Olanda, Statele Unite ale Americii**. Acestea au vizat utilizarea RED în diverse scopuri, cum ar fi: actualizarea resurselor educaționale, îmbogățirea mediului de învățare, împărtășirea unor cursuri și materiale pedagogice între profesori, alinierea la standardele utilizate în sistemul de educație, împărtășirea unor cursuri și materiale între instituții, folosirea modulelor de învățare din cadrul unei universități.

Actualizarea resurselor educaționale
În **Statele Unite ale Americii (SUA)**, a fost adoptată o inițiativă de îmbunătățire a calității în educație prin introducerea unor standarde cheie comune la nivel de stat (*Common Core State Standards*) la disciplinele școlare matematică și limba engleză, care au fost adoptate de către 43 de state. Această inițiativă stipulează ca materialele educaționale să fie actualizate și să fie introduse materiale noi, iar costul foarte mare al acestei reforme va fi suplinit prin utilizarea extensivă a RED. În acest scop, a fost creat K12 OER Collaborative[6] pentru a elabora resurse educaționale comune, care sunt licențiate de către Creative Commons Attribution (CC-BY 4.0). Este implementat în 12 state americane și sprijinit de către Creative Commons, Learning Accelerator și Lumen Learning.

Îmbogățirea mediului de învățare
În **Franța**, există din 2009 inițiativa *lelivrescolaire*[7], cu scopul de a crea manuale școlare digitale, interactive și personalizate. Textele manualelor școlare sunt scrise de către o comunitate de autori și sunt disponibile gratuit cu o licență liberă pentru toate tipurile de media. Dacă RED sunt prezentate detaliat, spre exemplu sub formă de video sau *quizz*, acestea pot fi unite în mod flexibil cu alte resurse sau materiale pentru a reflecta diversitatea metodelor de predare și învățare.

[6] https://qualitycontent.setda.org/resource/k-12-oer-collaborative/
[7] https://www.lelivrescolaire.fr/

Împărtășirea unor cursuri și materiale pedagogice între profesori
„KlasCement”[8] a fost creat în 1998 în **Belgia** ca un site web resursă, cu ajutorul căruia profesorii din învățământul primar și secundar să împărtășească conținut profesional. Din 2014, a fost preluat de către Ministerul Educației și include RED care pot fi utilizate internațional și exemple de bune practici.

Alinierea la standarde comune
O modalitate de asigurare a faptului că RED sunt adecvate din punct de vedere al calității este alinierea la standardele comune de învățare, utilizate în sistemul de educație. Acest fapt nu asigură calitatea materialelor, dar stabilește contextul în care acestea pot fi utilizate. Această metodă a fost folosită în **Olanda** pentru a permite utilizarea repertoriului pentru materiale școlare, numit Wikiwijs[9], care este aliniat cu planurile de rezultate ale învățării (eng. *Learning outcomes plans*) (*Wikiwijs program plans, 2011-2013*). Acest program, derulat în perioada 2011-2013 a sprijinit profesorii de la toate nivelurile de învățământ, de la primar până la universitar în utilizarea RED (Mulder, 2014).

Împărtășirea unor cursuri și materiale de calitate între instituții
Institutele de Tehnologie din **India,** în parteneriat cu guvernul Indiei și în cadrul unui proiect național – *National Project for Technology EnhancedLearning (NPTEL)*[10] au furnizat toate cursurile de inginerie și tehnologie ca RED cu scopul de a crește calitatea materialelor de învățare. Cursurile au fost împărțite în unități mai mici, care au permis reutilizarea și remixarea conținuturilor. Aceste RED au fost utilizate de către studenți și personalul academic în mai mult de 500 de instituții, contribuind la creșterea calității predării și învățării (Krishnan, 2013 apud Orr et al, 2015).

Crearea unor RED din modulele de învățare din cadrul unei universități
Proiectul BERLIN [11] (Building Exchanges for ResearchandLearning in Nottingham/ Construirea unor schimburi pentru cercetare și învățare în Nottingham) s-a desfășurat în **Marea Britanie** în 2010 și a vizat publicarea unor module de predare și învățare ca RED (360 de credite) pentru a investiga dezvoltarea și utilizarea RED în instituțiile de învățământ superior (Beggan et al., 2010 apud Orr et al, 2015). Un studiu realizat ca parte a proiectului cu participarea a 6% din personalul universității, a arătat un interes crescut al participanților în a crea și publica propriile RED, ca urmare a proiectului. Dintre respondenți, 70% au declarat că nu au utilizat RED în trecut, în timp ce doar 14% au spus că nu intenționează să folosească RED în viitor. Dintre recomandările studiului, menționăm creșterea gradului de conștientizare a instituțiilor educaționale în legătură cu oportunitățile oferite de RED și oferirea de sprijin instituțional în acest scop (Orr et al, 2015).

[8] www.go.nmc.org/klasce
[9] https://oerknowledgecloud.org/content/wikiwijs-program-plan-2011-2013-%E2%80%93-open-educational-resources-wikiwijs-sustainable-perspectiv
[10] http://nptel.ac.in/pdf/NPTEL%20Document.pdf
[11] https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20140615040401/http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/oer/berlin_final_report_v1.0.pdf

PARTEA A II-A. ANALIZA DATELOR

4. METODOLOGIE

Instrumente

Pentru obținerea unei imagini cât mai apropiate de realitate în privința utilizării TIC, a RED și a nevoilor de formare ale cadrelor didactice în aceste zone am colectat atât informații calitative, cât și cantitative.

Analiza de documente

Într-o primă etapă au fost colectate informații despre cadrul formal (definire, concepte, legislație) și practic (inițiative naționale și transnaționale) în care se înscriu resursele educaționale deschise. În acest sens au fost consultate documente elaborate de organizații naționale și internaționale, care și-au asumat un rol în acest domeniu (UNESCO, Ministerul Educației, Inspectoratele Școlare Județene, Creative Commons, etc.).

Interviuri experți

În luna iunie 2018 au avut loc două interviuri cu experți în resurse educaționale deschise: un reprezentant al Coaliției RED și un cadru didactic universitar din cadrul unui departament de pregătire a personalului didactic. Durata interviurilor a fost de circa o oră.
Grila de focus grup a fost construită pe baza chestionarului adresat cadrelor didactice, pentru a aprofunda și detalia unele dintre aspectele investigate (vezi Anexa 1). Elementele principale ale răspunsurilor au fost au fost consemnate de către intervievator în timpul interviului.

Focus grupuri

Au fost realizate 3 focus grupuri: 2 la Constanța (la Colegiul Național Mircea cel Bătrân și la Liceul International Center, 29 mai) și 1 focus grup la Bacău (CJRAE Bacău, 28 iunie 2018). Focus grupurile au avut o durată de 1 oră.
Grila de focus grup a fost elaborată prin valorificarea chestionarului adresat cadrelor didactice, pentru a aprofunda și detalia unele dintre aspectele investigate (vezi Anexa 2).

Chestionar

Pentru investigarea opiniilor cadrelor didactice a fost elaborat un chestionar cu 27 de itemi (dintre care 7 se refereau la date demografice și 20 la utilizarea TIC și RED) – vezi Anexa 3 – care a fost distribuit către cadrele didactice din toată țara, cu sprijinul CCD-urilor partenere în proiectul CRED.

Grup țintă

Instrumentele aplicate și-au propus să surprindă o imagine generală asupra cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, fără alte condiționări. Resursele avute la dispoziției nu au permis crearea unui eșantion reprezentativ la nivel național pentru datele cantitative.

Persoanele de la care au fost colectate date au fost:

a) la interviuri au participat doi experți;
b) la focus grupuri au participat 36 cadre didactice: 24 profesori (Constanța) și 12 consilieri școlari (Bacău);
c) chestionarul a fost competat de 2786 de cadre didactice din cadrul sistemului de învățământ din România.

5. INTERVIURI CU EXPERȚI

În cursul lunii iunie 2018 au avut loc două interviuri cu experți în crearea și utilizarea RED. În cele ce urmează redăm principalele idei exprimate în cadrul lor.

Care sunt inițiativele legislative și practice de susținere a dezvoltării și promovării RED în sistemul educațional de stat?

În materie de cadru legislativ, persoanele intervievate s-au referit la Legea educației și la nota[12] Ministerului Educației Naționale privind crearea rețelei de resurse educaționale deschise la nivelul inspectoratelor școlare județene.

Soluțiile tehnice folosite în prezent sunt foarte diferite și reflectă o abordare neunitară[13]. În lipsa unei biblioteci virtuale organizată la nivel național, fiecare inspectorat a folosit resursele tehnice avute la dispoziție, iar rezultatele au fost inegale din punct de vedere al accesibilității, al calității și cantității de RED puse la dispoziția cadrelor didactice.

Managementul depozitelor digitale presupune o muncă specializată, în spatele căreia trebuie să existe o formare. Din păcate, la nivel local, unde se încearcă crearea acestora, competențele sunt limitate de lispa de formare anterioară.

Au exista și numeroase inițiative practice de susținere a dezvoltării infrastructurii informaționale și a conținuturilor educaționale. Spre exemplu, prin proiectul „Sistemul de educaţie informatizat" (SEI)[14], din 2000 până în 2014, şcolile au fost informatizate, cadrele didactice au fost formate, a fost dezvoltat un soft educaţional, iar şcolile au fost conectate la internet.

Au fost menționate o serie de riscuri, la nivel global, care ar putea limita accesul cadrelor didactice la resurse cu caracter educațional. Principalul pericol vine din zona legislației drepturilor de autor la nivel european. În prezent, unele grupuri de lobby urmăresc să reducă la minim sau să înlăture dreptul educatorilor de a utiliza în scop educațional produse intelectuale, dacă proprietarii drepturilor intelectuale nu și-au dat în mod explicit acordul.

Care sunt tipurile de resurse educaționale care sunt folosite de cadrele didactice și unde le găsesc?

De-a lungul timpului, perspectiva asupra potențialului instrumentelor digitale a evoluat, s-a dezvoltat și s-a nuanțat, iar în ultima vreme entuziasmul s-a estompat.

De-a lungul timpului s-a dezvotat mult soft educaţional, în special în zona de ştiinţe. La nivelul școlii ar trebui să existe, iar elevii ar trebui să poată în prezent să ia contact cu instrumente specifice fiecărui domeniu de cunoaştere în format digital: dicţionare online, platforme online de dezbateri, hărţi digitale, laboratoare virtuale, simulări etc.

[12] https://www.edu.ro/nota-ministerului-educa%C8%9Biei-na%C8%9Bionale-privind-crearea-re%C8%9Belei-de-resurse-educa%C8%9Bionale-deschise-%C3%AEn

[13] http://www.inovarepublica.ro/red-isj/

[14] http://www.siveco.ro/ro/despre-siveco-romania/studii-de-caz/sei

Deși sunt diponibile foarte multe materiale în format digital, ele nu constituie neapărat resurse educaționale, iar licența cu care sunt puse în circulație este foarte rar explicită. Scanarea unei cărți sau a unei fișe de lucru contribuie la circulația lor, dar nu înseamnă în mod automat că ele au calitatea de resurse educaționale sau că persoana care le-a scanat a avut și dreptul să o facă.

Există limitări în ceea ce privește accesul la resurse educaționale deschise în limba română. Profesorii de limbi străine de circulație internațională au avantajul că pot apela la o bază mult mai largă de resurse, care de obicei menționează și licența de utilizarea.

Practicile cadrelor didactice din România

Nevoile beneficiarilor în ce privește dotarea, formarea, suportul în utilizarea TIC sunt recunoscute la modul general, dar sunt puţin investigate în mod sistematic, atât la nivel naţional, cât şi la nivel de şcoală. O estimare bazată pe experiența directă în lucrul cu cadrele didactice, este că doar 10-15% dintre acestea ştiu să integreze tehnologiile în munca lor într-o manieră care are valoare educațională.

Au existat programe de formare și certificare în utilizarea TIC, dar RED încă nu au beneficiat de un sprijin consistent în această zonă. De aceea, modul în care sunt înțelese RED și modul în care sunt structurate practicile diferă foarte mult de la profesor la profesor.

Accesarea și crearea de RED pare a fi într-o bună măsura mediată de anumite stimulente, fie ele formale sau informale. Obținerea gradației de merit, transferul la o altă școală sau alte astfel de beneficii sunt de natură să motiveze cadrele didactice în a se apropia de RED, dar motivația extrinsecă nu este singura care funcționează. Pentru multe cadre didactice și recunoașterea primită din partea colegilor și sentimentul că inovează în profesia lor este foarte importantă.

De curând, a fost introdusă o nouă disciplină la nivel de gimnaziu, „Informatică şi TIC”, care până acum a fost prezentă doar în curriculumul de la nivel de liceu. Include şi noţiuni de programare, dar vizează şi competenţe digitale, dincolo de modul de a le utiliza într-un anumit domeniu al cunoaşterii.

Care sunt obstacolele pe care le întrevedeți în adoptarea pe scară largă a RED în procesul educațional?

Resursele financiare nu sunt cea mai mare problemă. Au fost și vor continua să fie implementate numeroase proiecte, dar lipsește de multe ori coordonarea dintre diferitele organizații care le gestionează.

Resursele care lipsesc la nivel local țin de abilități de crearea și gestionare a unor depozite digitale.

A fost o perioadă – acum 5-10 ani – în care a existat o inflație de cursuri de formare. Din păcate, acum când am început să înţelegem mai bine că trebuie să utilizăm mijloacele digitale pentru a susţine învăţarea şi că trebuie să abordăm problematica noilor tehnologii în corelație cu obiective pedagogice sau cu politici de natură educațională, s-au diminuat oportunitățile pentru formare.

Nu există un cadru de asigurare a calităţii în utilizarea noilor tehnologii în educaţie. În standardele ARACIP apar unii indicatori privind integrarea TIC în școală, dar se limitează la aspectele de dotare materială.

Măsuri pentru accesibilizarea RED

În sistem există apreciere pentru folosirea TIC și RED de către cadrele didactice, dar recunoaşterea formală este limitată. Ar fi nevoie să fie create mecanisme prin care să fie puse în valoare persoanele care, cu resursele avute la dispoziție, reușesc să facă acest lucru într-o manieră de calitate.

Existența unei oferte centralizate de RED, care să fie curatoriată și ușor accesibilă, ar reduce multe din riscurile legate de calitatea lor și de caracterul lor deschis, dar ar veni cu alte neajunsuri, cum ar fi inhibarea inițiativei la nivel local.

La nivelul cadrelor didactice este nevoie în primul rând să dezvoltăm abilități de filtrare a informației deja existente.

Formarea creatorilor și a utilizatorilor de RED este doar un prim pas în adoptarea lor pe scară largă. Ea ar trebui să fie însoțită de crearea de comunități de practică.

Din punct de vedere tehnic, platformele care oferă acces la RED, trebuie să îndeplinească un set de criterii, cum ar fi: stabilitate și persistență, includerea unor funcții de filtrarea și ordonare, posibilitatea de a oferi feedback asupra produselor, etc.

6. FOCUS GRUPURI

Dintre **competențele care pun cele mai mari dificultăți de învățare elevilor**, răspunsurile consilierilor școlari din Bacău au evidențiat elemente din sfera celor 4 competențe generale din programa școlară de Consiliere și dezvoltare personală, astfel: competențele sociale și cele de a învăța să înveți au fost menționate de jumătate dintre participanți, urmate fiind de competențele de management al emoțiilor și de transfer al cunoștințelor și competențelor în viața reală (câte 4 participanți), precum și de competențe de management al carierei (3). Doar 2 participanți au menționat competențele din domeniul autocunoașterii.

Exemple de competențe menționate de către participanți:

- Domeniul competențelor sociale: abilitatea de a comunica într-un mod constructiv, capacitatea de argumentare a unei opinii, utilizarea expresivă și creativă a limbajului oral, a exprima și a înțelege puncte de vedere diferite, a negocia inspirând încredere și manifestând empatie, manifestarea unor comportamente prosociale necesare participării la rezolvarea problemelor comunității, rezolvarea prin cooperare cu ceilalți a unor situații-problemă cu ajutorul cunoștințelor de psihologie.
- Tehnici concrete de învățare eficientă – „a învăța să înveți": identificarea soluțiilor și tehnicilor de învățare conform propriului stil predominant de învățare și utilizare a metacogniției, aplicarea unor tehnici simple care sprijină învățarea și succesul școlar, de a organiza materialul de studiu, de management al timpului și de a utiliza strategii eficiente de învățare, stimularea motivației pentru învățare și a abilităților de învățare, lipsa exersării abilității de a gândi critic.
- Transferul în practică, în viață: capacitatea de a aplica cunoștințele și informațiile primite (latura formală), aplicabilitatea cunoștințelor teoretice la nevoile actuale ale elevilor, utilizarea cunoștințelor de psihologie în scopul adaptării conduitei proprii la situații concrete de viață, utilizarea informațiilor predate în rezolvarea problemelor din viața de zi cu zi, transferul, aplicarea în viața reală.
- Competențe de management al emoțiilor: management al emoțiilor negative, manifestarea liberă a ideilor și trăirilor personale.
- Competențe de management al carierei: compararea resurselor de obținere a informațiilor referitoare la opțiunile educaționale, la muncă și carieră, din perspectiva relevanței acestora, analizarea consecințelor schimbărilor economice, sociale și tehnologice asupra profesiilor, spirit de inițiativă, asumarea responsabilității pentru propriile acțiuni, stabilirea unor obiective și realizarea lor, motivația de a reuși.
- Competențe de autocunoaștere: interesul pentru cunoaștere, prezentarea unor trăsături personale, elementare în contexte variate.

Spre deosebire de consilierii școlari, în focus grupurile realizate la Constanța, cadrele didactice nu au evidențiat anumite competențe care ar ridica probleme în învățare. Au fost totuși menționate dificultăți în însușirea limbajului de specialitate, atunci când încep o disciplină nouă. La matematică, dificultatea principală constă în interiorizarea conceptelor și încadrarea conceptului nou în cadrul celor pe care deja le au. Nu se poate pune un standard, depinde de nivelul clasei, nu de o anumită competență care nu a fost atinsă. Cerințele sunt în funcție de posibilitățile elevilor. Au fost evidențiate în schimb dificultăți la copii cu CES la dobândirea tuturor competențelor specifice.

În ceea ce privește **tipurile** de resurse educaționale folosite în activitatea lor, consilierii școlari din Bacău au menționat cu prioritate resursele de tip text și imaginile (toți participanții, spre exemplu: selecție de texte, fișe de lucru, chestionare, ghiduri, pliante, broșuri, afișe, cărți, broșuri, scheme, planșe), dar și resursele de tip audio-video (filme de desene animate, scurte secvențe motivaționale de film, muzică de relaxare). 2 participanți au menționat lecțiile AEL și câte unul a menționat jocurile, prezentările PowerPoint sau portofoliile. Cadrele didactice din Constanța au menționat că resursele educaționale folosite în mod curent pot fi în orice format – „video/text/audio/imagini – tot ce există pe net". Concret, la disciplina fizică, au fost menționate materiale didactice de laborator și telefoanele mobile care pot fi utilizate ca instrumente de măsură. De asemenea, pentru tema pentru acasă, pot fi utilizate informații din mediul on-line, extragerea de informații, filmarea sau măsurarea anumitor parametri. Realizarea portofoliilor se face în format electronic. Sunt utilizate softuri sau aplicații specializate în simulări, activități interactive sau trasare de grafice de funcții. Acestea sunt prezente pe diverse site-uri sau pot fi descărcate în calculator/ tabletă. Profesorii de limbi străine au declarat că utilizează dicționarele și informațiile de cultură generală. De asemenea, elevii sunt solicitați să creeze povești sau eseuri. La matematică se utilizează softuri specializate pentru grafice de funcții, integrare sau reprezentarea interioară a modelelor matematice. În școli există softuri licențiate precum cele de la Intuitext sau cele de la Siveco. În general, profesorii utilizează diverse materiale de pe internet, rolul acestora fiind să selecteze informațiile înainte de a le transmite sau recomanda elevilor.

Cele mai utilizate **suporturi** pentru consilierii școlari sunt calculatorul, mai rar laptopul (toți participații), videoproiectorul, imprimanta, iar un singur participant a menționat tableta și telefonul mobil. De asemenea, un singur participant a menționat retroproiectorul sau tabla. Unii dintre participanți au precizat că își confecționează propriile resurse de care au nevoie în cadrul activităților. Suporturile folosite de cadrele didactice din Constanța variază de la desktop, tabletă și videoproiector, la tablă interactivă, ..."*de toate, materiale didactice, site-uri, table interactive, video, text, resurse de laborator, materiale didactice specific laboratoarelor. Sunt prezente în fiecare clasă calculatoare, tabla interactivă și videoproiector. Profesorii au tablete*."

Sursele pe care le utilizează consilierii școlari din Bacău pentru identificarea resurselor educaționale sunt în majoritatea cazurilor site-urile și platformele (identificate prin căutare pe Google după cuvinte cheie, Wikipedia, site-uri ale unor ziare/reviste pentru prezentarea și discutarea unor evenimente sociale, scrib.ro sau didactic.ro). Acestea sunt folosite pentru clarificarea unor aspecte teoretice/metodologice sau pentru a construi resursele necesare în practică. Alte surse importante le reprezintă cursurile la care participă și întâlnirile profesionale (întâlniri metodice, cercuri pedagogice, conferințe, work-shop-uri) menționate de către 8 participanți. 4 consilieri școlari utilizează manuale, 2 YouTube, 2 apreciază discuțiile și sprijinul colegilor, 2 consultă cărți de specialitate și reviste. Majoritatea participanților declară că utilizează mai puțin conținutul manualelor alternative sau site-ul manuale.edu.ro.

Pentru a găsi resurse educaționale, profesorii din Constanța utilizează site-uri, întâlniri profesionale, cursuri de perfecționare, cursuri de mentorat, manuale tipărite sau în format electronic. Cadrele didactice de la Liceul International Center Constanța au menționat și bibliografia prezentă în școală precum cărți specializate, teacherguidness, teacherssupport, CD-uri. Au fost menționate ca site-uri agreate scribd.com, didactic.ro, precum și manualele de pe site-ul manuale.edu.ro.

Majoritatea consilierilor școlari au afirmat că **adaptează** resursele pe care le utilizează în funcție de scopul urmărit, de situațiile de învățare, de problematica studiată, de particularitățile de vârstă ale elevilor, de clasă, de capacitatea de înțelegere și de nevoile elevilor, de stilul propriu de predare. Acest lucru se face, spre exemplu, prin traducerea textului din engleză în română, selecția textului relevant, fragmentarea clip-urilor, sintetizare, intervenție pe fișă de lucru prin modificare/adăugare/scoatere

itemi sau instructaj, modificare PowerPoint pentru a fi adaptat nivelului de vârsta/înțelegere al copiilor prin adăugare sau eliminare de informații/imagini, combinare de idei. 1 consilier școlar afirmă că nu modifică resursele, iar un alt consilier declară că uneori modifică, alteori nu, în funcție de necesități.

Toți profesorii participanți la focus grupurile din Constanța au afirmat că modifică resursele găsite pentru a le putea aplica la clasă. Acestea se adaptează ca și conținut, în funcție de profilul clasei, de domeniul de interes, de frecvența cu care se utilizează, precum și la nivelul clasei. S-a menționat faptul că la disciplina TIC manualele sunt pentru Windows 95 care este scos din uz, și că la anumite profile nu există manuale (ex. la științe). „*Totul este* modificat*, este adaptat la clasă, este tradus, este adaptat la conținutul lecției. Materialele nu se potrivesc, nici măcar cele care sunt făcute de mine ca profesor. Ce am făcut anul trecut a trebuit adaptat la clasa de anul acesta.*"

În ceea ce privește **feedbackul** oferit creatorilor, 9 consilieri școlari afirmă că nu au oferit *("Nu m-am gândit la acest lucru!"),* 2 participanți declară că nu întotdeauna au oferit, iar 1 singur participant declară că a oferit feedback. Cadrele didactice din Constanța consideră că aprecierea resurselor educaționale se face ocazional, prin sistem de vot, dar nu toate site-urile permit întotdeauna acest lucru.

Abilitățile de utilizare a resurselor educaționale au fot dobândite de către consilierii școlari fie în mod individual (10 participanți, "*fiind împinsă de nevoia de a face lucruri de calitate la clasă*", prin „*repetiții*" și „*conspecte*"), dar și prin participare la diferite cursuri, nu dedicate în mod special RED, dar în care au aflat despre RED (7 participanți). Un număr redus de participanți afirmă că au dobândit aceste abilități în timpul facultății și al masterului (2), prin participare la proiecte (1) sau cu ajutorul prietenilor și colegilor din domeniu care au o experiență mai vastă (1). Pentru cadrele didactice din Constanța, abilitățile de utilizare a resurselor educaționale s-a realizat tot prin studiu individual. Alte modalități au vizat informațiile și abilitățile dobândite din ghiduri sau cărți, schimburi de experiență, precum și colaborare colegială. O altă resursă importantă sunt elevii, prin consultare cu aceștia. Mulți profesori au spus că au dobândit experiență prin descoperire sau văzând și făcând. Cea mai bună experiență de învățare este cea practică – "*până nu vezi efectiv, este mai greu".*

Doar 3 consilieri școlari din totalul celor 12 participanți sunt familiarizați cu **licențierea** RED. Ceilalți 9 afirmă că au informații despre anumite aspecte care țin de licență (exemplu, licențierea testelor psihologice), dar nu și cu licențierea RED sau că nu sunt deloc familiarizați cu acest termen/procedură. Un participant afirmă că va intra pe Internet să afle mai multe informații despre licențierea RED după acest focus grup (*„Nu știu ce sunt/nu sunt familiarizată", „Sunt familiarizată cu procesul de licențiere în măsură medie", „Știu ce sunt licențele doar în cazul testelor psihologice", „Știu ce este o licență, dar nu neapărat ce este o licență a resurselor educaționale", „Am oarecare informații despre ce reprezintă o licență, însă nu sunt familiarizată cu procesul de licențiere", „Nu sunt familiarizată, dar am o vagă idee, știu doar că ar trebui ca aceste materiale să aibă drepturi de autor", „Voi intra pe net să văd ce înseamnă «procesul de licențiere a resurselor educației», nu am mai auzit până acum de acest termen").* Spre deosebire de consilierii școlari, profesorii din Constanța participanți la focus grup au afirmat că nu știu nimic despre licențiere.

În ceea ce privește **interesul pentru licența** resurselor pe care le utilizează, doar 2 consilieri școlari participanți afirmă că se interesează întotdeauna de licența RED utilizată, în timp ce 1 participant recunoaște că niciodată nu se interesează cu privire la licență. 9 participanți afirmă că "nu întotdeauna/de cele mai multe ori, nu", acest lucru nefiind o prioritate: *"Mă interesez uneori de licența resurselor pe care le folosesc", „În mare parte nu am dat importanță procesului de licențiere", „De obicei nu mă interesez, dar îmi sunt precizate de la început", ""Nu totdeauna. Sau dacă mă interesez, nu este o prioritate pentru mine".* Din nou remarcăm o diferență față de consilierii școlari a profesorilor din Constanța. Aceștia nu se interesează dacă materialele au sau nu au o licență,

considerând că este suficientă specificarea de la bibliografie și că dacă sunt folosite în scop didactic, fără sa fie comercializate, pot fi utilizate fără probleme – sunt site-uri care specifică acest lucru.

Atașarea unei licențe este considerată de folos pentru cei mai mulți dintre consilierii școlari, 4 considerând că "*este normal ca unele instrumente să aibă licență*", în timp ce 3 participanți sunt categorici cu privire la faptul că licența ar îngreuna munca pentru că acordul de utilizare este perceput ca fiind cronofag: *"Îngreunează munca", „Nu știu cât de utilă ar fi atașarea unei licențe, mă gândesc că ar fi un proces anevoios", "Cred că îngreunează munca deoarece mă pregătesc de pe o zi pe alta pentru activitățile pe care le desfășor la clasă, conform planificării. Dacă aștept acordul unei licențe, nu mai folosesc materialul".* 1 participant este indecis cu privire la utilitatea acestui demers („*Nu știu dacă e sau nu de ajutor atașarea unei licențe la o resursă*"). Profesorii din Constanța consideră că prezența pe internet a materialelor diverse presupune că sunt gratuite și că pot fi utilizate fără probleme și că specificarea licenței este utilă atunci când produci și vinzi, adică pentru profit. Foarte multe resurse sunt gratuite, dar sunt platforme care condiționează accesul la resurse doar prin formarea unui cont de utilizator.

Nouă dintre consilierii școlari consideră că ar avea **nevoie de formare** pentru că un curs de formare pe tema RED "*ar contribui la dezvoltarea mea personală și profesională și cu siguranță ar crește calitatea muncii, "aș avea nevoie să cunosc mai multe despre procesul de licențiere", "pentru a înțelege bine termenul și a ști cum să îl folosesc într-un mod util în ceea ce fac, în meseria mea".* 3 consilieri școlari au considerat că nu au nevoie de formare, neînțelegând de ce ar fi necesară. În același procent ca și consilierii școlari, profesorii au afirmat că sunt interesați de formare "*Orice formare e bună dacă e în domeniu tău", Cursurile sunt binevenite, dar să aibă utilitate. Toate se discută la nivel teoretic, dar nu practic. Totul se rezumă la evaluare la „faceți voi*". *Formarea ar trebui să conțină activități practice efectiv*". Unii dintre ei sunt interesați să ofere licențe pentru produsele personale, dar afirmă că nu toate cadrele didactice trebuie să fie producătoare de resurse educaționale deschise. Alții s-au interesat efectiv de formare pentru producerea de RED și de atașarea unei licențe. Profesorii cu mai multă experiență la catedră au menționat că ar trebui formare de specialitate pentru tinerii care optează pentru cariera didactică și că aceștia sunt slab pregătiți profesional.

Alte sugestii oferite la finalul focus grupului de către consilierii școlari s-au referit la aspecte generale legate de formatul și conținutul unor cursuri de formare. Sintetizăm sugestiile oferite pe care le considerăm importante pentru designul viitoarelor cursuri de formare, dar și pentru a putea ține seama de posibile limitări/dificultăți întâmpinate de școli și profesori în accesarea și utilizarea RED:

Puncte slabe ale unor cursuri de formare
„Cursurile de formare oferă rareori resurse cursanților"

Dificultăți cu privire la RED/TIC
„Uneori, chiar dacă există aceste resurse ele sunt folosite cu greutate datorită limitărilor tehnologice ale școlilor", „Resursele educaționale din mediul online pe care le-am întâlnit în unele situații nu sunt corecte din punct de vedere științific.

Sugestii cu privire la dezvoltarea RED
„Ar fi necesar să existe o diversitate de resurse create special pentru conținuturile din programele școlare", „Cele mai rare resurse educaționale sunt cele video în limba română", „Educație fără politizare", „Nevoia de resurse educaționale mult mai bine structurate, actualizate, cu multe aplicații practice necesare pentru formarea personalității elevilor", „Pentru a fi catalogate resurse educaționale deschise, acestea trebuie să fie gratuite și să aibă o licență liberă sau o taxă moderată. Putem utiliza, descărca, distribui, copia, adapta și modifica materialul cu menționarea sursei. Dacă dorim să le oferim oamenilor dreptul de a distribui, de a utiliza și chiar de a refolosi ceea ce am creat, putem publica sub o licență Creative Commons. O licență Creative Commons îți permite să decizi ce drepturi vrei să

păstrezi, arătându-le foarte clar celor care intenționează să folosească opera ta modul în care o pot face, fără să mai fie nevoie să îți ceară permisiunea în avans".

Cadrele didactice au completat lista dificultăților privind TIC menționând că nu există licență pentru Windows 10, pentru care sunt adaptate majoritatea aplicațiilor, precum și faptul că în școli există Windows Vista, dar acesta nu este compatibil cu aplicațiile pe care se lucrează în școli.

Concluzii

Cele 3 focus grupuri realizate au evidențiat câteva aspecte comune și câteva diferențieri între consilierii școlari și cadrele didactice participante în ceea ce privește înțelegerea, utilizarea și dezvoltarea RED. Astfel, în ceea ce privește **competențele** elevilor în dezvoltarea cărora întâmpină dificultăți, consilierii școlari au menționat ca cel mai greu de dezvoltat, cele din domeniul social și cele din domeniul a învăța să înveți, în timp ce cadrele didactice au specificat anumite competențe tehnice (cum ar fi însușirea limbajului de specialitate la începutul unei discipline noi), precum și dificultățile întâmpinate de copiii cu CES.

În funcție de **tipul** resurselor educaționale utilizate, au fost menționate de către ambele categorii cu prioritate resursele de tip text și imaginile, dar și resursele de tip audio-video. **Suporturi** cel mai des utilizate sunt pentru consilierii școlari calculatorul, videoproiectorul și imprimanta, cadrele didactice adăugând tableta și tabla interactivă. Spre deosebire de consilierii școlari unde telefonul mobil a fost menționat de un singur participant și în rândul cărora se mai folosesc resurse mai vechi precum retroproiectorul, cadrele didactice, cu precădere cele de fizică, au specificat rolul telefonului ca instrument de măsurare, precum și softuri sau aplicații specializate în simulări, în activități interactive sau în cele de trasare de grafice de funcții.

Sursele pe care le utilizează atât consilierii școlari, cât și cadrele didactice pentru identificarea resurselor educaționale sunt în majoritatea cazurilor site-urile și platformele, în discuție fiind frecvent menționate de către ambele categorii scribd.com, didactic.ro și rar manuale.edu.ro. Consilierii școlari au menționat și YouTube precum și discuțiile și sprijinul colegilor pentru identificarea RED.

Majoritatea participanților la focus grupuri (atât consilieri școlari, cât și profesori) **adaptează** resursele pe care le utilizează în funcție de scopul urmărit, de tematica studiată, de particularitățile de vârstă ale elevilor, de clasă, de capacitatea de înțelegere și de nevoile elevilor, dar și de stilul propriu de predare. În ceea ce privește **feedbackul** oferit, 75% dintre consilierii școlari nu au făcut acest lucru, spre deosebire de cadrele didactice care afirmă că au evaluat resursele educaționale ocazional, prin sistem de vot, dar că nu toate site-urile permit acest lucru. Atât majoritatea cadrelor didactice, cât și cea a consilierilor școlari afirmă că au dobândit **abilitățile** de utilizare a resurselor educaționale în mod individual „*fiind împinsă de nevoia de a face lucruri de calitate la clasă*", prin descoperire sau văzând și făcând, cea mai bună experiență de învățare fiind cea practică.

Remarcăm și mențiunile cu privire la participarea la cursuri (consilierii școlari) sau consultarea cu elevii (profesorii), precum și frecvența redusă de apariție în discuții a învățării în timpul formării inițiale. În general, în ceea ce privește **licențierea**, atât cadrele didactice cât și consilierii școlari sunt slab spre deloc familiarizați cu termenul sau procedura. Doar 2 dintre consilierii școlari participanți afirmă că se interesează întotdeauna de licența/drepturile de autor ale materialelor utilizate, în timp ce restul participanților consideră că dacă sunt folosite în scop didactic, fără să fie comercializate, RED pot fi utilizate fără probleme. Majoritatea (75%) dintre participanți afirmă că au nevoie de **formare** în acest domeniu.

Unele dintre **sugestiile** importante oferite la finalul întâlnirilor au vizat:

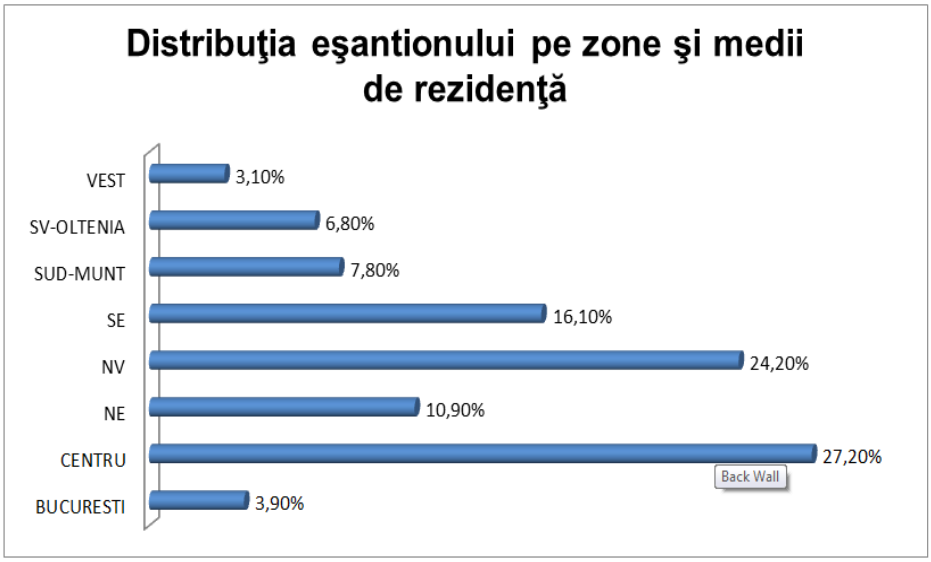
- necesitatea unor viitoare cursuri de formare practice, care să ofere sugestii de RED;
- necesitatea de a exista o diversitate de resurse create special pentru conținuturile din programele școlare;
- nevoia de resurse educaționale mult mai bine structurate, actualizate, cu multe aplicații practice;
- necesitatea unor RED catalogate, gratuite și care să aibă o licență liberă sau o taxă moderată.

7. CHESTIONAR

7.1 CARACTERISTICILE GRUPULUI ȚINTĂ

Dintre cei 2786 respondenți, 45,87% își desfășoară activitatea în mediul urban, iar 54,13% profesează în mediul rural. Marea majoritate (85,75%) sunt femei, restul sunt bărbați. 3,41% dintre respondenți sunt cadre didactice pentru învățământ preșcolar, 6,17% sunt cadre didactice pentru învățământ primar, 86,29% dintre respondenți predau în școli gimnaziale, 2,37% predau într-un liceu, 1,01% predau în unități de învățământ special, iar 0,68% predau în alte unități, respectiv cluburi ale elevilor, ISJ-uri, CCD-uri, CJRAE. Distribuția eșantionului pe zone de dezvoltare, prezentată în figura de mai jos, ne arată că au fost mai active cadrele didactice din centrul țării, din nord-vest și din sud-est. Cei mai puțini respondenți la sondaj au fost din vestul țării și cei din București.

Figura 1.
Distribuția respondenților în funcție de zona de rezidență

În funcție de aria curriculară a disciplinei predate (Tabel 1), se constată că aproape un sfert dintre respondenți (24,9%) predau discipline din aria curriculară Limbă și comunicare, în timp ce 14,1% predau discipline din aria curriculară Matematică și științe, iar 13,2% din aria curriculară Om și societate.

Tabel 1.
Distribuția respondenților în funcție de aria curriculară a disciplinei predate

		Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total
1	Limbă si comunicare	397	297	694	**26,3%**	**23,2%**	**24,9%**

2	Matematică și științe	218	176	394	**14,5%**	**13,8%**	**14,1%**
3	Om si societate	192	175	367	**12,7%**	**13,7%**	**13,2%**
4	Arte	18	46	64	**1,2%**	**3,6%**	**2,3%**
5	Educație fizică și sport	74	44	118	**4,9%**	**3,4%**	**4,2%**
6	Tehnologii	44	91	135	**2,9%**	**7,1%**	**4,8%**
7	Consiliere și orientare	14	49	63	**0,9%**	**3,8%**	**2,3%**
8	Învățământ primar	454	310	764	**30,1%**	**24,3%**	**27,4%**
9	Învățământ pre-primar	91	55	146	**6,0%**	**4,3%**	**5,2%**
10	Învățământ special și special integrat	1	30	31	**0,1%**	**2,3%**	**1,1%**
11	Alte (sprijin, itinerant, metodist etc.)	5	5	10	**0,3%**	**0,4%**	**0,4%**
	Total	1508	1278	2786	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

În funcție de disciplina predată (Tabel 2), se observă că mai mult de un sfert dintre respondenți (27,4%) sunt învățători, institutori și profesori învățământ primar, 13,5% sunt profesori de limba română, 10,4% predau limbi moderne, 6,7% predau matematică, în timp ce 4,9% sunt profesori în învățământul preșcolar și educatoare, 4,7% predau istorie, iar 4,2% predau educație fizică și sport.

Tabel 2.
Distribuția respondenților în funcție de disciplina predată

		Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total
1	Biologie	39	24	63	**2,6%**	**1,9%**	**2,3%**
2	Chimie	27	45	72	**1,8%**	**3,5%**	**2,6%**
3	Consiliere și dezvoltare personală	14	49	63	**0,9%**	**3,8%**	**2,3%**
4	Cultura civică/ Educație socială	14	27	41	**0,9%**	**2,1%**	**1,5%**
5	Discipline economice	6	10	16	**0,4%**	**0,8%**	**0,6%**
6	Discipline socio-umane	1	12	13	**0,1%**	**0,9%**	**0,5%**
7	Discipline tehnice de specialitate	5	23	28	**0,3%**	**1,8%**	**1,0%**
8	Educație muzicală	10	26	36	**0,7%**	**2,0%**	**1,3%**
9	Educație plastică	8	20	28	**0,5%**	**1,6%**	**1,0%**
10	Educație tehnologică și aplicații practice	27	26	53	**1,8%**	**2,0%**	**1,9%**
11	Educație fizică și sport	74	44	118	**4,9%**	**3,4%**	**4,2%**
12	Fizică	29	42	71	**1,9%**	**3,3%**	**2,5%**
13	Geografie	53	37	90	**3,5%**	**2,9%**	**3,2%**
14	Informatică și TIC	12	42	54	**0,8%**	**3,3%**	**1,9%**
15	Învățător / institutor / profesor învățământ primar	454	310	764	**30,1%**	**24,3%**	**27,4%**

16	Istorie	72	59	131	**4,8%**	**4,6%**	**4,7%**
17	Limba și literatura maghiară maternă	17	7	24	**1,1%**	**0,5%**	**0,9%**
18	Limba și literatura română	229	147	376	**15,2%**	**11,5%**	**13,5%**
19	Limba materna (germana, turca, rromani)	2	2	4	**0,1%**	**0,2%**	**0,1%**
20	Limbi moderne	149	141	290	**9,9%**	**11,0%**	**10,4%**
21	Logopedie / terapia tulburărilor de limbaj	1	12	13	**0,1%**	**0,9%**	**0,5%**
22	Matematică	123	65	188	**8,2%**	**5,1%**	**6,7%**
23	Pedagogia învățământului primar și preșcolar	7	3	10	**0,5%**	**0,2%**	**0,4%**
24	Profesor de sprijin/ itinerant	1	3	4	**0,1%**	**0,2%**	**0,1%**
25	Profesor documentarist / metodist	4	2	6	**0,3%**	**0,2%**	**0,2%**
26	Profesor învățământ preșcolar / Educatoare	84	52	136	**5,6%**	**4,1%**	**4,9%**
27	Religie	46	30	76	**3,1%**	**2,3%**	**2,7%**
28	Terapie educațională complexă și integrată / Psihopedagogie specială	0	18	18	**0,0%**	**1,4%**	**0,6%**
	Total	1508	1278	2786	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

În ceea ce privește grupa de vârstă (Tabel 3.), se observă că 41,7% dintre respondenți aparțin grupei de vârstă 35-44 ani, 29,2% fac parte din grupa de vârstă 45-54 ani, în timp ce 15,6% dintre respondenți aparțin grupei de vârstă 25-34 ani. Cele mai mici valori se înregistrează în cazul grupelor de vârstă 18-24 ani (2,3%) și 55 ani și peste (10,7%)

Tabel 3.
Distribuția respondenților în funcție de grupa de vârstă

	Grupa de vârstă	Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total
1	18-24 ani	50	14	64	**3,3%**	**1,1%**	**2,3%**
2	25-34 ani	298	138	436	**19,8%**	**10,8%**	**15,6%**
3	35-44 ani	636	525	1161	**42,2%**	**41,1%**	**41,7%**
4	45-54 ani	397	417	814	**26,3%**	**32,6%**	**29,2%**
5	55 ani și peste	121	176	297	**8,0%**	**13,8%**	**10,7%**
	NR	6	8	14	**0,4%**	**0,6%**	**0,5%**
	Total	1508	1278	2786	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

În funcție de grupa de vechime (Tabel 4) se constată că cei mai mulți dintre respondenți (40,5%) au o vechime mai mare de 20 de ani în învățământ, în timp ce 36,6% dintre respondenți au o vechime cuprinsă între 11-20 ani, iar 11,6% dețin între 6-10 ani vechime în

învățământ. Putem conchide că profesorii cu suficientă experiență profesională sunt interesați de domeniul RED și de integrarea acestora în activitatea de la clasă.

Tabel 4.

Distribuția respondenților în funcție de vechime și mediu de rezidență

		Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total
1	Primul an / sau 1 an vechime	52	23	75	**3,4%**	**1,8%**	**2,7%**
2	2-3 ani	75	38	113	**5,0%**	**3,0%**	**4,1%**
3	4-5 ani	76	41	117	**5,0%**	**3,2%**	**4,2%**
4	6-10 ani	225	97	322	**14,9%**	**7,6%**	**11,6%**
5	11-20 ani	558	461	1019	**37,0%**	**36,1%**	**36,6%**
6	Peste 20 ani	516	612	1128	**34,2%**	**47,9%**	**40,5%**
	NR	6	6	12	**0,4%**	**0,5%**	**0,4%**
	Total	1508	1278	2786	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

În ceea ce privește gradele didactice, majoritatea respondenților dețin gradul I – 61,45%; respondenții cu gradul al II-lea (16,15%) și definitivatul (15,00%) sunt în număr mai redus; debutanții sunt reprezentați de un procent de 6,32%, iar profesorii necalificați de 0,72%.

7.2 DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR LA NIVELUL ELEVILOR

Formularea întrebării („*Care sunt competențele specifice care pun cele mai mari probleme de învățare elevilor Dvs. la disciplina pe care o predați/disciplinele pe care le predați*") pare a fi ridicat o serie de dificultăți, iar majoritatea răspunsurilor primite au făcut trimitere către competențele generale. Pentru că am considerat valoros inputul primit, am ales să interpretăm răspunsurile prin raportare la cele opt competențe-cheie. Competenţele-cheie reprezintă un pachet transferabil şi multifuncţional de cunoştinţe, deprinderi (abilități) şi atitudini de care au nevoie toţi elevii pentru împlinirea şi dezvoltarea personală, incluziune socială şi inserţie profesională și de aceea profesorii au încercat să ofere o imagine cât mai clară asupra dificultăților apărute în procesul educativ.

Respondenții au avut posibilitatea de a menționa 3 variante de competențe care pun probleme de învățare elevilor, cei 2175 au oferit un răspuns concret la prima variantă, la cea de-a doua variantă dintre aceștia 23% nu au răspuns, iar în cazul variantei trei, numărul a scăzut considerabil aproximativ 44% dintre respondenți nu au mai oferit niciun răspuns.

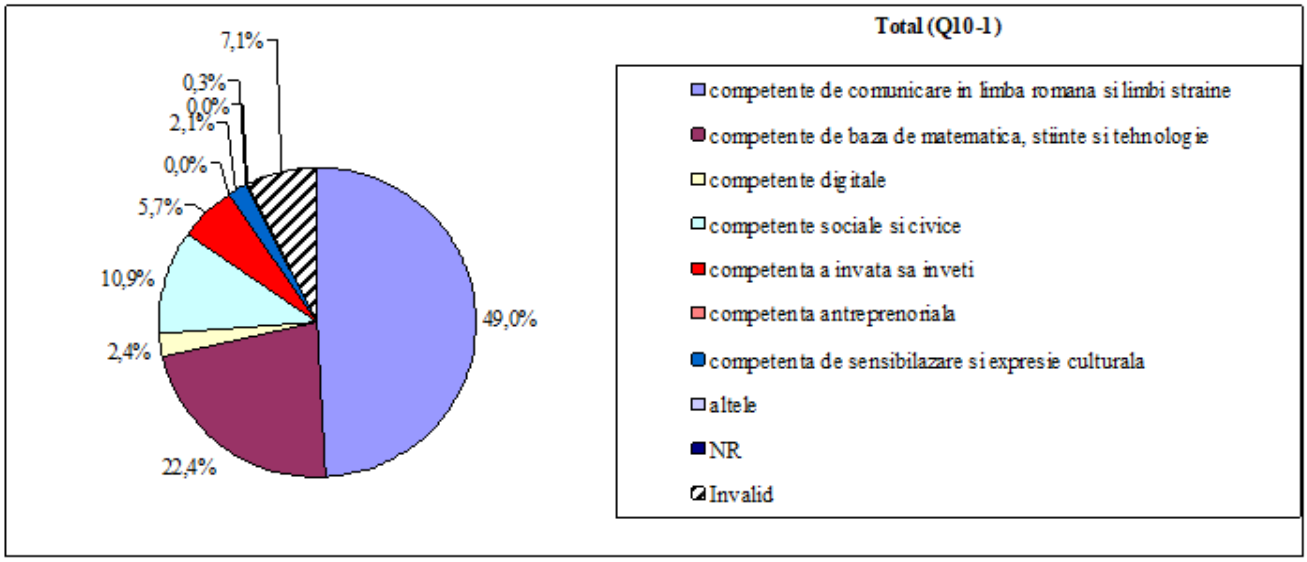
Din 2175 de respondenți care au dat cel puțin un răspuns la întrebare, 1177 (54%) își desfășoară activitatea în mediul rural, iar 998 (46%) profesează în mediul urban. Putem remarca faptul că atât profesorii din mediul rural, cât și cei din mediul urban sunt deschiși să împărtășească problemele cu care se confruntă elevii pe parcursul procesului de învățare. Dintre aceștia, majoritate care au răspuns (86,6%) predau în școli gimnaziale, 5,9% predau în școli primare, 2,8% predau în licee și 2,9% predau într-o grădiniță, cei care predau în unitățile de învățământ special au fost 1,1%. Observăm că problemele cele mai mari sunt întâlnite la trecerea de la învățământul primar la învățământul gimnazial, elevilor lipsindu-le acele cunoștințe, deprinderi și atitudini dobândite pe parcursul

învățământului pre-primar și primar. Cei mai mulți dintre respondenți sunt profesori 69,6%, învățători au răspuns în procent de 26,3%, iar restul sunt educatori – 4,2%.

Primul răspuns

La prima variantă de răspuns, 49% dintre respondenți au menționat competențele de comunicare în limba română și limbi străine, 22,4% competențe de bază de matematică, științe și tehnologie și doar 10,9% au menționat competențe sociale și civice ca fiind cele care pun probleme de învățare elevilor, restul competențelor înregistrând procente sub 10%.

Figura 2.
Distribuția răspunsurilor în funcție de competențele indicate ca prim răspuns

Tabel 5.
Distribuția răspunsurilor în funcție de aria curriculară predată și competențele indicate ca prim răspuns

Competențe / Aria curriculară predată	Comunicare	Matematică și științe	Competențe digitale	Competențe sociale și civice	A învăța să înveți	Competențe antreprenoriale	Sensibilizare și exprimare culturală	Altele	Non-răspuns	Invalid
Limbă și comunicare	88,9%	1,9%	0,2%	2,7%	2,7%	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	3,2%
Matematică și științe	6,9%	82,1%	1,3%	0,9%	4,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,7%
Om și societate	20,9%	8,1%	1,0%	41,4%	16,2%	0,3%	2,7%	0,3%	0,0%	9,1%
Arte	2,2%	0,0%	2,2%	2,2%	8,7%	0,0%	76,1%	0,0%	0,0%	8,7%
Educație fizică și sport	5,5%	1,4%	0,0%	43,8%	15,1%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	32,9%
Tehnologii	6,9%	43,6%	34,7%	5,9%	2,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	6,9%
Consiliere și	35,7%	5,4%	0,0%	28,6%	8,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	21,4%

orientare										
Învățământ primar	62,5%	23,6%	0,9%	4,6%	3,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,9%
Învățământ pre-primar	54,2%	7,3%	3,1%	14,6%	4,2%	0,0%	1,0%	2,1%	0,0%	13,5%
Învățământ special și special integrat	56,5%	4,3%	0,0%	4,3%	8,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	26,1%

Competențele de comunicare în limba română și limbi străine se regăsesc în răspunsurile următoarelor arii curriculare: consiliere și orientare (35,7%), învățământ primar (54,2%) și pre-primar (62,5%), învățământ special (56,5%) și limbă și comunicare (88,9%), înregistrând cele mai mari procente de pe fiecare arie curriculară. După cum rezultă, o parte însemnată din profesori menționează că problemele pe care le întâmpină elevii au accent cu precădere pe abilitățile de a comunica oral și scris, și de a înțelege mesajele orale (*ex: „exprimare orală", „exprimarea orală într-o conversație", "receptarea de mesaje orale și scrise în diverse contexte de comunicare" etc.*), și totodată identifică lipsa cunoștințelor legate de vocabular și gramatică (ex. „să *învețe chestiunile de gramatică*", „*articularea de enunțuri corecte din punct de vedere gramatical" etc.)*.

Competența de bază de matematică, științe și tehnologie se regăsește în două arii curriculare: procentajul semnificativ regăsindu-se la matematică și științe (82%), iar cei de la tehnologii au menționat-o într-un procentaj de (44%). În urma răspunsurilor am observat că profesorii din cadrul ariei curriculare matematică și științe susțin că sunt elevi care întâmpină dificultăți în ceea ce privește efectuarea unor operații matematice elementare și consideră că există o lipsă a cunoștințelor legate de înțelegerea termenilor și a conceptelor matematice (ex. *„să efectueze operațiile elementare", „să opereze cu numere naturale – adunare, înmulțire" etc.)*.

În cadrul ariei curriculare artă, o importanță deosebită a fost acordată competenței de sensibilizare și expresie culturală, în procent de 76%. Profesorii care predau la disciplinele din cadrul ariei curriculare **artă** au precizat lipsa importanței exprimării creative a ideilor, experiențelor și a emoțiilor culturale de către elevi (ex: „*exprimarea ideilor, sentimentelor și a mesajelor, utilizând limbajul artistic - vizual în contexte variate*",„*receptarea într-o manieră personală a mesajului artistic la universul vizual*", "*aprecierea lucrărilor muzicale, inclusiv a conținutului lor afectiv, atitudinal și ideatic" etc.).*

Al doilea răspuns

Tabel 6.
Distribuția răspunsurilor în funcție de aria curricluară predată și competențele indicate ca al doilea răspuns

Competențe / Aria curriculară predată	Comunicare	Matematică și științe	Competențe digitale	Competențe sociale și civice	A învăța să înveți	Competențe antreprenoriale	Sensibilizare și exprimare culturală	Altele	Non-răspuns	Invalid
Limbă și comunicare	72,2%	3,0%	0,2%	0,5%	1,3%	0,0%	0,2%	0,0%	19,9%	2,7%
Matematică și științe	3,1%	62,9%	0,3%	0,9%	5,7%	0,0%	0,0%	0,0%	23,3%	3,8%
Om și societate	9,4%	6,1%	1,3%	43,1%	14,5%	0,0%	1,3%	0,0%	19,5%	4,4%
Arte	2,2%	2,2%	0,0%	0,0%	6,5%	0,0%	54,3%	0,0%	32,6%	2,2%
Educație fizică și sport	1,4%	0,0%	0,0%	15,1%	9,6%	0,0%	9,6%	0,0%	45,2%	19,2%

Tehnologii	5,0%	33,7%	11,9%	4,0%	8,9%	0,0%	1,0%	0,0%	27,7%	7,9%
Consiliere și orientare	16,1%	5,4%	0,0%	25,0%	17,9%	0,0%	0,0%	0,0%	23,2%	12,5%
Învățământ primar	35,0%	30,1%	0,5%	5,3%	2,5%	0,0%	0,4%	0,0%	22,1%	4,2%
Învățământ pre-primar	28,1%	6,3%	0,0%	26,0%	2,1%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	4,2%
Învățământ special și special integrat	60,9%	13,0%	0,0%	13,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	8,7%	4,3%

La cea de a doua variantă răspunsurile scad, oferind un al doilea răspuns doar 73% dintre cadrele didactice. Observăm că, un procent ridicat îl regăsim tot pe competențele de comunicare în limba română și limbi străine la aria curriculară limbă și comunicare - 72,2%, dar se pare că și profesorii din învățământul special (60,9%) au elevi care întâmpină aceleași probleme de exprimare orală, de scriere, citire în limba română, comunicare într-o limbă străină, formularea ideilor principale în cazul unui text/poveste etc.

În cazul competențelor de bază de matematică, științe și tehnologie, procentajul cel mai mare, respectiv de 63% s-a înregistrat la disciplinele din aria curriculară matematică și științe, profesorii menționând că există probleme la nivel de calcul matematic, operarea cu unități de măsură în mare parte, dar și la domeniile din științe si tehnologie (ex: *„explicarea unor procese biologice şi explorarea sistemelor biologice", "utilizarea de metode şi mijloace adecvate explorării/ investigării lumii vii", etc.).*

Clasată cu un procent ridicat de 54,3%, competența de sensibilizare și expresie culturală a fost menționată și în a doua variantă în cadrul ariei curriculare artă. Constatăm că și această competență este importantă, deoarece respondenții susțin că elevilor le lipsesc cunoștințe de bază culturale, inclusiv despre cultura populară contemporană**,** precum și neacordarea importanței factorilor estetici în viața de zi cu zi.

Al treilea răspuns

Tabel 7.
Distribuția răspunsurilor în funcție de aria curricluară predată și competențele indicate ca al treilea răspuns

Competențe / Aria curriculară predată	Comunicare	Matematică și științe	Competențe digitale	Competențe sociale și civice	A învăța să înveți	Competențe antreprenoriale	Sensibilizare și exprimare culturală	Altele	Non-răspuns	Invalid
Limbă și comunicare	49,8%	2,2%	0,0%	1,5%	1,2%	0,0%	0,2%	0,0%	42,6%	2,5%
Matematică și științe	1,6%	54,1%	0,0%	0,3%	2,8%	0,0%	0,0%	0,0%	39,0%	2,2%
Om și societate	6,1%	4,7%	1,3%	36,4%	8,4%	0,3%	0,3%	0,0%	39,1%	3,4%
Arte	2,2%	0,0%	0,0%	6,5%	2,2%	0,0%	34,8%	0,0%	54,3%	0,0%
Educație fizică și sport	0,0%	0,0%	1,4%	13,7%	4,1%	0,0%	1,4%	0,0%	64,4%	15,1%
Tehnologii	5,9%	12,9%	12,9%	4,0%	11,9%	0,0%	0,0%	0,0%	49,5%	3,0%

Consiliere și orientare	7,1%	0,0%	1,8%	25,0%	12,5%	0,0%	0,0%	0,0%	39,3%	14,3%
Învățământ primar	21,5%	17,7%	0,5%	6,8%	3,7%	0,0%	1,8%	0,0%	46,1%	1,9%
Învățământ pre-primar	12,5%	7,3%	1,0%	12,5%	8,3%	0,0%	1,0%	0,0%	52,1%	5,2%
Învățământ special și special integrat	34,8%	21,7%	0,0%	8,7%	4,3%	0,0%	0,0%	0,0%	30,4%	0,0%

În ceea ce privește menționarea unui al treilea răspuns, doar 56% dintre respondenți au oferit răspunsuri, restul considerând suficiente primele răspunsuri pentru a semnala problemele de învățare pe care le au *elevii* la disciplinele pe care le predau.

La această variantă de răspuns, constatăm că avem și aici procentaje semnificative pe competențele de comunicare în limba română și limbi străine la aria curriculară limbă și comunicare (49.8%) și la competența de bază de matematică, științe și tehnologie la aria curriculară matematică și științe (54,1%) fiind menționate aceleași probleme ca în primele răspunsuri.

Concluzii

Se poate observa că cel mai des menționate sunt: a) competențele de comunicare în limba română și limbi străine și b) competențele de bază de matematică, științe și tehnologie, acestea fiind menționate atât de profesorii care predau la disciplinele din cadrul ariilor respective, cât și de ceilalți profesori de la alte discipline.

Competențele de comunicare în limba română și limbi străine au fost menționate preponderant de către respondenții ariilor curriculare: limbă și comunicare, învățământ primar, învățământ special, învățământ pre-primar, ceea ce ne poate sugera faptul că problemele de învățare sunt semnalate de nevoia de consolidare a cunoștințelor, deprinderilor și atudinilor vis-a vis de comunicarea în limba română și limbi străine încă de la intrarea în școală a elevilor.

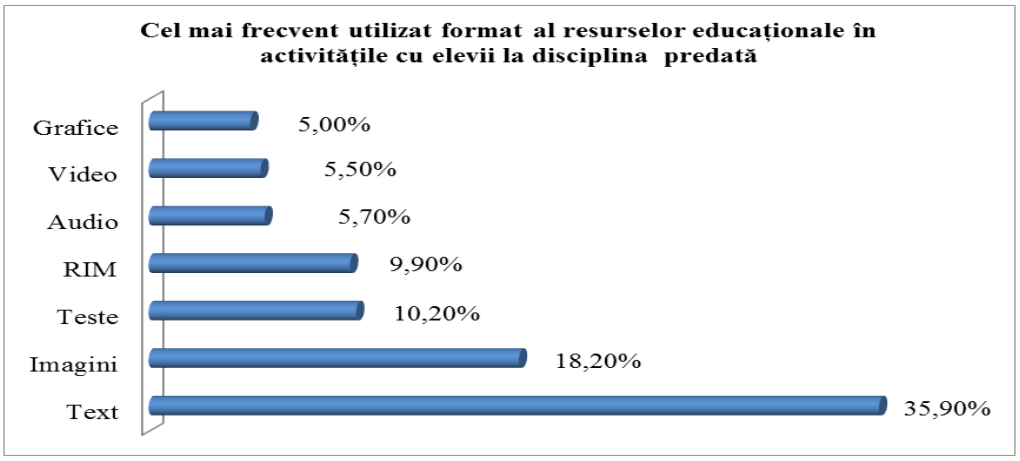
Competența de bază de matematică, științe și tehnologie a fost menționată în procente mici de către profesorii din afara ariei curriculare matematică și științe, ceea ce ne poate duce cu gândul la o posibilă lipsă de conștientizare a necesității matematicii, științelor și tehnologiei, mai ales cu aplicabilitate în viața de zi cu zi. Această competență a fost menționată în schimb, în procente semnificative, de către ariile curriculare matematică și științe și tehnologii, profesorii accentuând lipsa aplicării principiilor și proceselor matematice de bază, înțelegerea greoaie a termenilor și a conceptelor matematice, neînțelegerea conceptelor, principiilor și metodelor științifice fundamentele și totodată lipsa abilității de a folosi instrumente şi utilaje tehnologice.

Pe lângă toate acestea, au fost profesori care au menționat dificultăți ce țin de particularitățile copilului, cum ar fi probleme legate de concentrare, atenție, lipsa răbdării, a motivației sau a interesului față de învățare ceea ce împiedică elevii să aibă un parcurs educațional ușor.

7.3 RESURSE UTILIZATE

Resursele educaționale cu cel mai mare procent de răspunsuri ca primă opțiune sunt cele în format text (35,90%), urmate de imagini (18,20%), teste (10,20%), resurse interactive multimedia – RIM (9,90%) și, la procentaje apropiate, resursele audio (5,70%), video (5,50%) și grafice (5,00%).

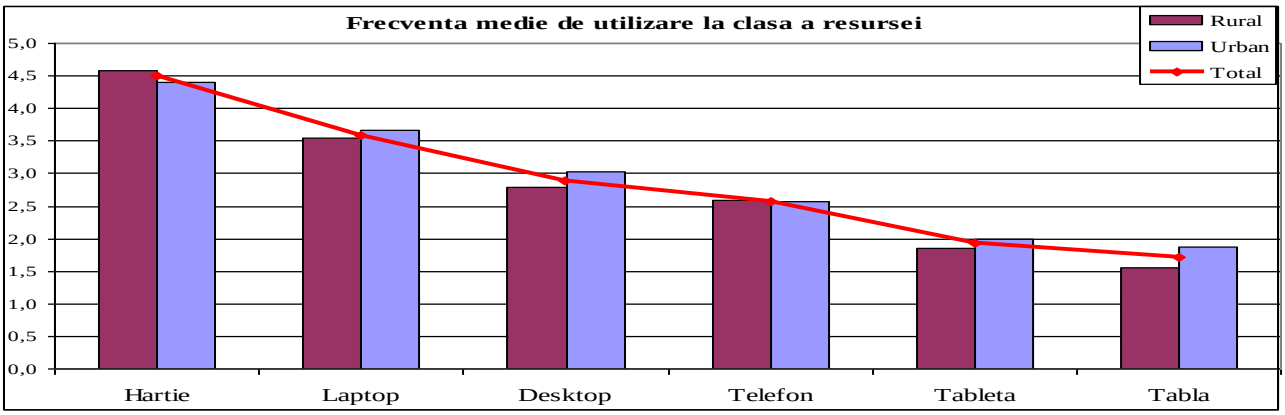
Figura 3.
Distribuția răspunsurilor în funcție de formatul resurselor utilizate

Suporturile cel mai des utilizate atunci când se apelează la resurse RED în activitățile cu elevii sunt cele pe hârtie (52,9%), laptop (18,3%), calculator de tip desktop (9,3%). Într-o mai mică măsură este utilizată tabla interactivă (5,4%), telefonul mobil (3,6%) sau tableta (2,9%).

Din punctul de vedere al mediului de rezidență al școlilor, frecvența medie de utilizare la clasă a resursei educaționale se face în ponderi apropiate, atât în școlile din mediul rural, cât și în urban pe diverse suporturi: cea mai utilizată este hârtia, în timp ce tabla interactivă este cel mai puțin utilizată. Se constată că resursele prezentate pe telefonul mobil cunosc aceeași pondere atât în urban, cât și în rural. Dacă hârtia este mai utilizată în mediul rural, celelalte suporturi cunosc o mai mare utilizare în școlile din orașe.

Figura 4.
Distribuția răspunsurilor în funcție de frecvența medie de utilizare și mediul de rezidență

Cadrele didactice respondente tind să modifice resursele educaționale pe care le utilizează la clasă și doar un număr mic de profesori afirmă că le utilizează așa cum sunt: *aproape întotdeauna le folosesc așa cum sunt* – 5,5% ; *de cele mai multe ori le folosesc așa cum* sunt – 17,3%, ceea ce însumează un procent de 22,8% ; celelalte răspunsuri au fost: *de cele mai multe ori le modific* – 36,7% ; *situațiile în care le-am folosit așa cum sunt au fost relativ egale ca număr cu situațiile în care le-am modificat* – 23,8% ; *aproape întotdeauna le modific* - 14,8%.

Motivele pentru care au fost modificate resursele educaționale au fost: *adecvarea la nivelul de dezvoltare al elevilor* – 76,9% ; necesitatea introducerii de elemente noi precum activități sau conținut scris – 47,2% ; adaptarea la capitolul predat sau la disciplină – 34,5% ; excluderea de elemente – 23,2% ; traducerea materialelor – 15,3% sau îmbunătățirea graficii – 8,4% și adaptarea la obiective – 0,3%.

La întrebarea privind cum au dobândit abilitățile de utilizare a resurselor educaționale disponibile în mediul on-line, 72,2% au răspuns că au căutat singuri informații, 50,7% au răspuns că au făcut cursuri de formare continuă; 23,9% au răspuns că au căpătat astfel de abilități în facultate, în cadrul formării inițiale, în procent apropiat cu cei care au răspuns că au dobândit astfel de abilități în grupuri informale cu prietenii/ colegii – 23,3%. 0,8% dintre respondenți au spus că nu au astfel de abilități.

În ceea ce privește utilizarea resurselor descărcate de pe situl oficial www.manuale.edu.ro, constatăm că au răspuns doar 20,9% *adesea*, respectiv 9,9% *foarte des*. Celelalte răspunsuri au fost : *uneori* – 27,8% ; *foarte rar* – 16,4% precum și *deloc* – 25,1%.

La invitația de a oferi exemple de surse (maxim trei exemple) pe care le folosesc pentru a identifica resurse educaționale au răspuns un total de 2596 respondenți, dintre care, 1410 din mediul rural și 1186 din mediul urban. În funcție de tipul unității de învățământ, acestea au fost: pentru școală primară, totalul respondenților a fost de 6,2%; pentru gimnaziu 86,1%; pentru liceu, 2,4%; pentru grădiniță, 3,5%, pentru unitate de învățământ special a fost de 1,1% și pentru altele (Club/ISJ/CCD/CJRAE), 0,7%. Distribuția eșantionului, în funcție de aria curriculară a disciplinei predate, a fost pentru: limbă și comunicare – 25,3%, matematică și științe – 14,0%, om și societate – 13,2%, arte – 2,2%, educație fizică și sport – 4,1%, tehnologii – 4,9%, consiliere și orientare – 2,7%, învățământ primar – 27,2%, învățământ pre-primar – 5,3%, învățământ special și special integrat – 1,1%.

Dacă ne raportăm la principalele surse selectate de respondenți, observăm că pentru primul exemplu sursă au fost menționate opt categorii, în următoarea ordine: 84,40% site-urile, 5,86%, contexte de dezvoltare profesională, 3,47% auxiliare didactice, 3,16% literatura de specialitate, 1,62% persoane resursă, 1,12% comunității online de discuții, 0,08% furnizori de resurse educaționale. Procentul foarte mare de 84,40% poate fi explicat prin faptul că toți respondenții au acces la rețele digitale și implicit la internet.

Ca al doilea exemplu site-urile au fost alese într-o proporție de 60,51%, urmate de contexte de dezvoltare profesională, cu un procent de 15,39%, 7,59% literatură de specialitate, 7,29% persoane resursă, 5,29% auxiliare didactice, 3,45% comunități online de discuții, 0,26% furnizori de resurse educaționale, iar 0,21% dintre răspunsuri au fost irelevante.

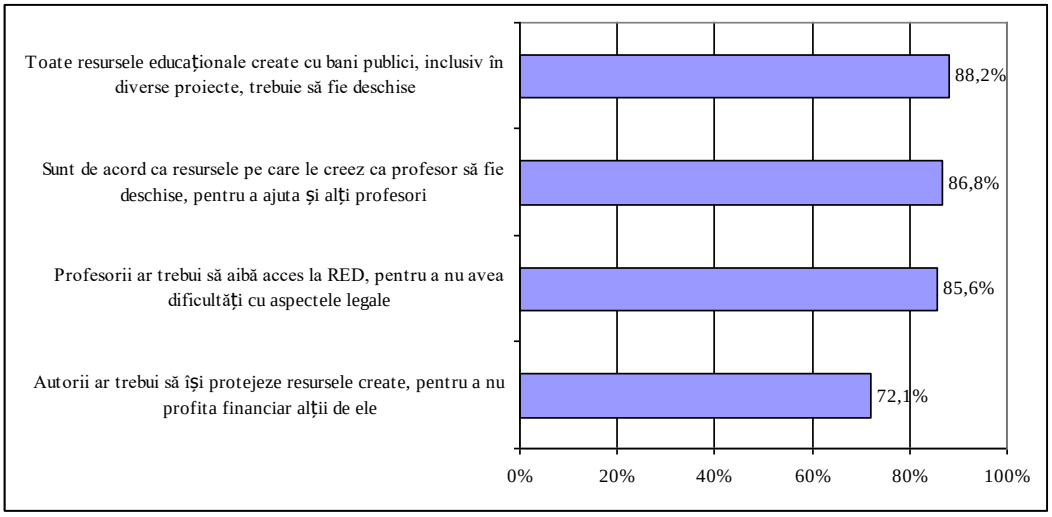
Ca al treilea exemplu site-urile au fost alese într-o proporție de 50,08%, 20,70% contexte de dezvoltare profesională, 7,93% auxiliare didactice, 8,53% persoane resursă, 8,18% literatură de specialitate, 2,83% comunități online de discuții, 0,91% furnizori de resurse educaționale, iar 0,86% dintre răspunsuri au fost irelevante. În cadrul acestei opțiuni, tendința generală a fost de scădere în cadrul primei categorii și de creștere a celorlalte categorii, astfel, 20,70% dintre respondenți au ales contexte de dezvoltare profesională, fiind o valoare mai mare față de primele două opțiuni, ceea ce denotă că lucrul în echipă și comunicarea, reprezintă surse utile în realizarea activității de la clasă.

La întrebarea *Când utilizați resurse de pe www.manuale.edu.ro, cum procedați de obicei?*, peste trei sferturi dintre respondenți au răspuns: *le descarc și le adaptez în funcție de nevoi* – 51,1% ; *le utilizez on-line* – 13,9% ; *le descarc și le utilizez așa cum sunt* – 9,2%. Un procent de 25,1% dintre respondenți, au afirmat că *nu utilizează astfel de resurse*.

În ceea ce privește feedback-ul oferit dezvoltatorilor de resurse educaționale, 50,6% au afirmat că nu au făcut acest lucru. Ceilalți au interacționat cu creatorii printr-un sistem de evaluare (votare) – 21,0%, prin comentarii scrise – 17,7% sau verbal – 14,3%.

La întrebarea 22 au apreciat în *mare* și *foarte mare* măsură următoarele aspecte: peste 85% dintre respondenți au afirmat că *profesorii ar trebui să aibă acces la RED, pentru a nu avea dificultăți cu aspecte legale*; *toate resursele educaționale create cu bani publici, inclusiv în diverse proiecte, trebuie să fie deschise*; *sunt de acord ca resursele pe care le creez ca profesor să fie deschise, pentru a ajuta și alți profesori*; aproape trei sferturi dintre respondenți au afirmat că *autorii ar trebui să își protejeze resursele create, pentru a nu profita financiar alții de ele*.

Figura 5.
Opinii despre resurse educaționale

Numărul profesorilor care nu s-au interesat niciodată sau s-au interesat foarte rar asupra licențelor de utilizare a resurselor educaționale deschise este de aproape 37%, ceea ce înseamnă că aproximativ două treimi dintre respondenți urmăresc, într-o anumită măsură, aspectele privind licențierea. Cu toate acestea, peste jumătate dintre respondenți – 52,2% sunt foarte puțin familiarizați cu licențierea și doar 0,4% au atașat o licență resurselor educaționale pe care le-au încărcat pe internet. Restul de 28,6% *înțeleg prevederile legale ale licențelor de utilizare*, iar 17,7% doar au *auzit de termeni precum licență liberă sau licență deschisă*.

Asupra utilității *ca resurselor educaționale să le fie atașată o licență de utilizare* s-au exprimat 2734 respondenți. Un număr destul de mare nu pot aprecia efectul (37,3%); peste un sfert dintre respondenți consideră că licența facilitează crearea și utilizarea RED; 18,7% consideră că licența îngreunează crearea și utilizarea acestor resurse, iar 16,0% sunt neutri – *efect nici negativ, nici pozitiv*.

7.4 NEVOI DE FORMARE PENTRU TIC ȘI RED

În privința nevoilor de formare din perspectiva utilizării TIC la disciplina de predare, două dintre cele trei variante propuse (*modalități de dezvoltare profesională on-line* și *aspecte privind securitatea informației și siguranța mediului on-line*) au înregistrat răspunsuri de *în mare/ în foarte mare măsură* la peste trei sferturi din respondenți. Varianta *integrarea noilor tehnologii (TIC) în activitatea didactică* a obținut un procent de asemenea ridicat, peste 65%.

Întrebarea cu răspuns deschis „*Există alte aspecte pentru care simțiți că ați avea nevoie de formare pentru a putea utiliza în mod eficient TIC*?" a înregistrat 1944 răspunsuri. 56% au menționat că nu au nevoie de formare pentru a putea utiliza eficient TIC, ceea ce arată că răspunsurile predefinite ale întrebării anterioare au fost acoperitoare pentru a identificarea nevoilor respondenților. 27% dintre răspunsuri au fost considerate invalide, o proporție mare a acestora specificând nevoia de cursuri în general. 11% dintre respondenți consideră că au nevoie de formare pentru a utiliza eficient TIC în procesele didactice, în timp ce 6% dintre respondenți au nevoie de formare pentru a utiliza eficient TIC în activitatea profesională.

Astfel, cele 118 răspunsuri care au indicat necesitatea formării pentru a utiliza eficient TIC în activitatea profesională au fost împărțite după cum urmează: 53% dintre respondenți au specificat procesarea de text, imagini sau video, 9% au menționat activitățile legate de administrarea bazelor de date, rețelelor, 8% au menționat limbaje de programare, fără a specifica un limbaj anume, 6% au menționat necesitatea formării pentru a intra în contact cu membri ai comunităților profesionale, 4% au nevoie de formare în TIC pentru îmbunătățirea comunicării cu părinții, elevii, colegii. 20% dintre respondenții care au menționat că au nevoie de formare pentru a utiliza eficient TIC în activitatea profesională, nu au specificat care ar fi zonele de interes.

Dintre cei 211 respondenți care au făcut referire la necesitatea cunoașterii tehnologiei pentru utilizarea în procesele didactice, 71% au menționat predarea ca fiind zona pentru care au nevoie de formare, o parte dintre aceștia făcând referire la tabla interactivă, 8% au specificat învățarea și 5% evaluarea, aceștia din urmă menționând nevoia de a crea teste on-line. Din totalul de 211 respondenți, 16% au menționat nevoia de a utiliza TIC în procesele didactice în general, fără a specifica un proces anume.

La întrebarea *Ce ați dori să învățați la un curs pe tematica utilizării RED la disciplina pe care o predați ?* în procente covârșitoare respondenții au afirmat că *în mare/ foarte mare măsură* doresc să învețe: cum să identifice RED relevante - 79% ; cum să utilizeze și să adapteze RED - 82,2%; cum se realizează licențierea RED - 70,9%; cum să dezvolte RED de calitate – 81,7%.

Pentru întrebarea cu răspuns deschis „*Există alte aspecte pentru care considerați că ați avea nevoie de formare pentru a putea utiliza în mod eficient RED?*" s-a alcătuit inițial inventarul complet al răspunsurilor după care acestea, în funcție de conținutul lor specific, au fost grupate în următoarele categorii: utilizarea și dezvoltarea de RED (152 de răspunsuri), aspecte legislative (15 răspunsuri), utilizarea TIC în accesarea și dezvoltarea RED (25 de răspunsuri), modalități de formare profesională și dezvoltare personală RED (96 de răspunsuri), evaluarea RED (34 de răspunsuri), răspunsuri irelevante (74 de răspunsuri).

Nevoia de formare privind „Utilizarea și dezvoltarea de RED" vizează aspecte precum: informarea privind RED, familiarizarea cu specificul RED, accesibilitatea și actualitatea acestora, particularități privind crearea și publicarea de RED, valorificarea acestora în procesul instructiv-educativ. În ceea ce privește aspectele legislative, răspunsurile evidențiază nevoia de formare privind legislația drepturilor de autor și a drepturilor conexe, în special cele financiare.

Nevoia de formare în TIC vizează aspecte privind utilizarea formatelor multimedia în RED, elaborarea și accesarea RED pe diferite dispozitive cât și aspecte privind siguranța online și securizarea documentelor din categoria RED. În ceea ce privește modalitățile de formare profesională și dezvoltare personală RED, sunt menționate cursurile de formare profesională, atelierele, activitățile de mentorat, activitățile comisiilor metodice, schimburile de experiență și bune practici, crearea unei rețele de profesori, a unui ghid de utilizare și dezvoltare RED. Nevoia de formare privind evaluarea RED vizează criteriile de calitate și performanța RED, aspecte privind verificarea și validarea RED, impactul utilizării RED în procesul instructiv-educativ.

8. CONCLUZII

Imaginea care se desprinde din analiza cadrului formal este una plină de posibilități. În această fază în care se construiește arhitectura depozitelor digitale cu caracter educațional, preocuparea centrală este legată de interconectarea serviciilor. Spre exemplu, este de dorit ca Biblioteca școlară digitală să permită combinarea resurselor cu cele ale Platformei școlare de e-learning.

Situația drepturile de autor este în prezent în centru unei dezbateri la nivel european și va avea un impact profund asupra modului în care sunt concepute resursele educaționale deschise.

Practicile de la nivel național și internațional care au fost trecute în revistă pun în evidență un mediu dinamic, dar care este limitat de resursele financiare, informaționale și umane dintr-un anumit context.

În România tehnologiile digitale sunt bine ancorate în sistemul de învățământ, cel puțin la nivelul de bază. De-a lungul timpului s-a dezvotat mult soft-ul educaţional, în special în zona de ştiinţe, dar accesibilitatea și actualitatea lui variază foarte mult.

În cadrul focus grupurilor cu consilierii școlari și profesorii a fost rar menționate abilitățile legate de RED ca parte a formării inițiale, ceea ce reprezintă o piedică în adopatarea lor pe scară largă. În general, în ceea ce privește licențierea, atât cadrele didactice cât și consilierii școlari sunt slab spre deloc familiarizați cu termenul sau procedura. Persoanele intervievate au indicat necesitatea ordonării RED sub forma unor cataloage filtrabile.

Grupul investigat prin chestionar a reflectat dezechilibrul de gen din sistemul educațional (85,75% dintre respondenți au fost femei). De asemenea, acesta a fost preponderent format din cadre didactice care predau la gimnaziu (86,29%). Respondeții predau preponderent discipline din aria curriculară Limbă și comunicare (24,9%), Matematică și științe (14,1%) și Om și societate (13,2%). Marea majoritate aveau gradul didactic I (61,45%), cu proporții relativ egale având gradul didactic II (16,15%) și definitivatul (15,00%).

În dezvoltarea competenețelor elevilor, respondeții indică în primul rând competențele de comunicare în limba română și limbi străine (49%), urmate de competențele de bază de matematică, științe și tehnologie (22,4%) și competențele sociale și civice (10,9%).

Cadrele didactice folosesc în continuare cel mai adesea resurse pe suport de hârtie (52,9%), proporțiile în care sunt folosite suporturile digitale fiind mult mai mici - laptop (18,3%), calculator de tip desktop (9,3%). Cel mai adesea resursele utilizate sunt în format text (35,90%), urmate de imagini (18,20%), teste (10,20%), resurse interactive multimedia (9,90%).

Resursele folosite sunt cel mai adesea modificate pentru a răspunde nevoilor elevilor. Cele mai des întâlnite răspunsuri au fost „de cele mai multe ori le modific” (36,7%) și „situațiile în care le-am folosit așa cum sunt au fost relativ egale ca număr cu situațiile în care le-am modificat” (23,8%). Cadrele didactice care au declarat că „aproape întotdeauna le folosesc așa cum sunt” reprezintă grupul cel mai restrâns (5,5%).

În ceea ce privește dobândirea de abilități în lucrul cu tehnologiile digitale 72,2% dintre respondenți au afirmat că au căutat singuri informații, ceea ce reflectă un fenomen de adoptare informală a acestora în

procesul educațional. Doar puțin peste jumătate (50,7%) au spus că au participat la cursuri de formare continuă și mai puțin de un sfert (23,9%) au susținut că au dobândit astfel de abilități în cadrul formării inițiale. Grupuri informale de prietenii/colegii au avut și ele o contribuție în dobândirea de abilități, 23,3% afirmând că au beneficiat de formare într-un astfel de context.

Deși cei mai mulți respondenți susțin utilizarea RED și ar fi dispuși să-și facă munca disponibilă gratuit pentru colegi, aproape trei sferturi dintre ei au afirmat că autorii ar trebui să își protejeze resursele create, pentru a nu profita financiar alții de ele. Această atitudine ambivalentă ar avea nevoie de clarificare în cadrul unui curs de formare.

Numărul profesorilor care nu s-au interesat niciodată sau s-au interesat foarte rar asupra licențelor de utilizare a resurselor educaționale deschise este de aproape 37%, ceea ce înseamnă că aproximativ două treimi dintre respondenți consideră că urmăresc, într-o anumită măsură, aspectele privind licențierea. Cu toate acestea, peste jumătate dintre respondenți – 52,2% sunt foarte puțin familiarizați cu licențierea și doar 0,4% au atașat o licență resurselor educaționale pe care le-au încărcat pe internet.

În ceeea ce privește formare de care au nevoie, trei sferturi dintre respondenți optează pentru *modalități de dezvoltare profesională on-line și aspecte privind securitatea informației și siguranța mediului on-line* „în mare măsură" sau „în foarte mare măsură". Integrarea noilor tehnologii în activitatea didactică a obținut un procent de asemenea ridicat, peste 65%, dintre răspusurile „în mare măsură" sau „în foarte mare măsură".

Față de RED, toate aspectele propuse ca potențiale elemente ale unei formări au fost considerate ca potențial utile de o largă majoritate a respondenților: identificarea de RED relevante - 79% ; cum să utilizeze și să adapteze RED - 82,2%; cum se realizează licențierea RED - 70,9%; cum să dezvolte RED de calitate – 81,7%.

9. RECOMANDĂRI PENTRU IMPLEMENTARE PROIECTULUI CRED

O analiză realizată în urmă cu câțiva ani (Voicu, 2014), care cartografia începuturile pătrunderii RED în sistemul de învățământ, a identificat trei parcursuri posibile:

1. să se lase lucrurile să crească natural;
2. să se accelereze procesul, stimulând prin măsuri de politică publică crearea și utilizarea RED;
3. să se forțeze o trecere rapidă de la resurse tradiționale la RED, prin investiții majore și legislație specifică.

Proiectul CRED se înscrie în cel de al treilea scenariu, urmărind o intervenție rapidă și masivă, pentru promovarea creării și utilizării de RED. Această poziționare vine cu anumite riscuri și provocări, pe care echipa proiectului trebuie să le ia în calcul.

Promovarea RED în sistemul de învățământ:

- Contextul legislativ național și internațional care afectează dezvoltarea de RED este în proces de reorganizare. Este nevoie ca acest context să fie permanent avut ca referință pe tot parcursul implementării proiectului CRED.
- Pentru a asigura succesul inițiativei și permanentizarea rezultatelor, este nevoie ca în viitorul cât mai apropiat abilitățile de identificare, utilizare și creare de RED să fie incluse în formarea inițială a cadrelor didactice.
- Conectarea cu alte inițiative desfășurate recent sau în curs de desfășurare. Biblioteca virtuală națională și bibliotecile virtuale ale inspectoratelor școlare sunt doar două exemple de inițiative care trebuie să-și găsească un loc în arhitectura mecanismului de stocare și acces la RED creat în proiect.
- Mesajul proiectului față de beneficiari trebuie să-i capaciteze atât în rolul lor de utilizatori, dar și în cel de creatori. RED trebuie să fie înțelese ca fiind, în primul rând, un produs făcut de egali pentru egali.

Formarea cadrelor didactice

- Accesul la abilitățile de identificare, utilizare și creare de RED sunt condiționate de abilitățile digitale ale cadrelor didactice. Informațiile colectate prin intermediul chestionarului arată că încă este nevoie de formare de bază în utilizarea TIC.
- Există un capital de abilități în ceea ce privește adaptarea resurselor (digitale și non-digitale) folosite la clasă, care ar trebui să fie mai bine investigat pentru o bună calibrare a parcursurilor formative.
- Filosofia din spatele RED este puțin cunoscută de cadrele didactice. Recomandăm accentuarea acestui aspect în parcursurile formative oferite în cadrul proiectului.
- Dincolo de elementele specifice propriilor materii, cadrele didactice consideră ca ridicând dificultăți dezvoltarea abilităților de comunicare la elevi. Recomandăm includerea acestui aspect în parcursurile formative oferite în cadrul proiectului.

Dezvoltarea de resurse

- Este necesar ca ghidul pentru creatorii de RED care urmează a fi dezvoltat în cadrul proiectului să-i aibă în vedere atât pe cei angajați în proiect, cât și cadrele didactice care vor produce RED ca parte a formării lor.
- În promovarea resurselor create trebuie urmărită atingerea unui echilibru în interesele cadrelor didactice de a avea la dispoziție suficiente resurse de calitate și interesele sistemului de educație de a avea membrii activi în dezvoltarea de resurse.
- Multe inițiative actuale suferă prin faptul că popularitatea resurselor primează în fața calității lor. Sistemul de feedback care urmează a fi integrat trebuie să favorizeze calitatea.
- Orice resursă educațională are o valoare limitată în timp. Este nevoie de un sistem care să oblige curatorii bazei de date să revadă periodic relevanța fiecărei resurse.
- Platforma folosită pentru diseminarea resurselor trebuie să încorporeze un sistem de asigurarea calității, care să poată fi menținut și după finalul proiectului.

Demersul asumat de proiectul CRED, în raport cu resursele educaționale deschise, se înscrie într-un proces mai larg de adaptare a noilor tehnologii în scop educațional. Dacă până acum tehnologiile erau văzute ca un panaceu la problemele educației, experiențele recente au arătat limitele acestei relații. Oportunitatea pe care o oferă proiectul este de a muta accentul de pe elementele tehnice, pe cele educaționale, pentru a putea avea rezultatele așteptate.

REFERINȚE

1. Creative Commons, *Despre licențele CC*. Disponibil online la adresa: https://creativecommons.org/licenses/?lang=ro
2. Childnet International (2010). *Music, Film, TV and the Internet. A Guide for Parents and Teachers*. Online: http://www.childnet.com/ufiles/downloads_uk_edition.pdf
3. Comisia Europeană (2013). Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. *Deschiderea educației: Metode inovatoare de predare și învățare pentru toți, facilitate de noile tehnologii și de resursele educaționale deschise /* COM/2013/0654 final */*. Disponibil online la adresa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52013DC0654
4. Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., Freeman, A., Kampylis, P., Vuorikari, R., &Punie, Y. (2014). *Horizon Report Europe: 2014 SchoolsEdition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, & Austin, Texas: The New Media Consortium.
5. Mulder, F. (2012). *The logic of nationalpoliciesandstrategies for Open EducationalResources.* The International Review of Research in Open andDistanceLearning, Vol.14, no. 2, iunie 2013
6. Orr, D., Rimini, M. & Van Damme, D (2015). *Open Educational Resources: A Catalyst for Innovation*, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris.
7. Pavel Burloiu, V., Chirvase, T., Manolea, B., Voicu, O. et al. (2014). *Ghid de bune practici Resurse Educaționale Deschise (RED)***.** Licențiat sub Creative CommonsAttribution 4.0 International License.
8. UNESCO (2012) *Paris OER Declaration*. Disponibil online la adresa: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/Events/Paris%20OER%20Declaration_01.pdf
9. Voicu, O. (2014). *Resurse Educaționale Deschise: Oportunități pentru România.*
10. Voicu, O. (2017). *Resurse educaționale deschise pe paginile ISJ*. Disponibil online la adresa: http://www.inovarepublica.ro/red-isj/
11. YouTube Spotlight (2011). *YouTube Copyright School*. Disponibil online la adresa: https://www.youtube.com/watch?v=InzDjH1-9Ns
12. *** Legea educației naționale nr. 1/2011,
13. *** Legea 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe. (Modificată prin Legea 285/2004, OU 123/2005, Legea 329/2006, Legea 202/2010 ș.a.)
14. *** Legea 53/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe (Transpune Directiva nr. 2011/77/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 septembrie 2011 de modificare a Directivei 2006/116/CE privind durata de protectie a dreptului de autor si a anumitor drepturi conexe, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr. 265 din 11 octombrie 2011.)
15. *** Ministerul Educației Naționale (2017). Nota Ministerului Educației Naționale privind crearea rețelei de resurse educaționale deschise în cadrul inspectoratelor școlare județene. Disponibil online la adresa: https://edu.ro/nota-ministerului-educa%C8%9Biei-na%C8%9Bionale-privind-crearea-re%C8%9Belei-de-resurse-educa%C8%9Bionale-deschise-%C3%Aen

ANEXE

ANEXA 1. GRILĂ DE INTERVIU CU EXPERȚI ÎN RED

Interviu

Resurse educaționale deschise

Acest interviu are loc în cadrul proiectului *Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți* (CRED) și vizează practicile și nevoile de formare cu privire la utilizarea resurselor educaționale deschise (RED) în activitatea didactică.

Discuția noastră va dura circa 60 de minute. Răspunsurile sunt confidențiale, iar rezultatele ne vor ajuta să înțelegem modul în care sunt folosite RED în învățământul primar și gimnazial din România, precum și modul în care pot fi susținute cadrele didactice prin proiectul CRED în a le accesa, dezvolta și utiliza.
Vă mulțumim!

Întrebări

1. Care sunt tipurile de resurse educaționale care sunt folosite de cadrele didactice și unde le găsesc?

2. În ce măsură cadrele didactice au competențele necesare utilizării resurselor educaționale?

    a. Există oportunități să le dobândească? (cursuri, studiu individual, ghiduri, etc.)
    b. Au abilități de utilizare TIC?
    c. Există mecanisme formale și colegiale de formare eficiente?

3. Care sunt inițiativele legislative și practice de susținere a dezvoltării și promovării RED în sistemul educațional de stat?

4. Care sunt obstacolele pe care le întrevedeți în adoptarea pe scară largă a RED în procesul educațional?

5. Care sunt primele intervenții la nivel de sistem care ar trebui să se întâmple pentru ca RED se intre în rutina cadrelor didactice? (menționați 2-3)

Întrebare de final

Ați dori să menționați ceva ce nu am atins până acum?

ANEXA 2. GRILĂ DE INTERVIU PENTRU FOCUS GRUP

Introducere:

Acest focus grup are loc în cadrul proiectului *Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți* (CRED) și vizează practicile și nevoile de formare cu privire la utilizarea resurselor educaționale deschise (RED) în activitatea didactică. Acestea sunt mijloace de învățare disponibile în orice format, publicate cu drept de utilizare liberă, disponibile gratuit, care pot fi utilizate și adaptate la nevoile proprii de predare-învățare și redistribuite liber, fără constrângeri sau cu foarte puține restricții (adaptare def. UNESCO, 2002). Din această categorie fac parte: materiale de învățare, suporturi de curs, proiecte, experimente și demonstrații, dar și programe școlare, ghiduri pentru profesori sau alte materiale educaționale (articole, module, prezentări ce acoperă atât sfera curriculară, cât și cea extracurriculară etc.).

Elementul cheie, care face dintr-o resursă educațională o resursă educațională deschisă este tipul de licență/dreptul de utilizare. De exemplu, orice clip video poate fi o resursă educațională, dar este o resursă educațională deschisă doar dacă autorul/titularul drepturilor a precizat clar condițiile în care acesta poate fi folosit în mod liber.

Discuția noastră va dura circa 90 de minute. Răspunsurile sunt confidențiale, iar rezultatele ne vor ajuta să înțelegem modul în care sunt folosite RED în învățământul primar și gimnazial din România, precum și modul în care pot fi susținute cadrele didactice prin proiectul CRED în a le accesa, dezvolta și utiliza.

Vă mulțumim!

Întrebare de deschidere:

Care sunt competențele specifice care pun cele mai mari dificultăți de învățare elevilor Dvs.?

Întrebări specifice

6. Care sunt tipurile de resurse educaționale pe care le folosiți în mod curent în activitatea Dvs.?
    a. Ce format au? (video, text, audio, imagini, etc.)
    b. Pe ce suport le prezentați? (calculator, laptop, tableta, etc.)

7. Care sunt sursele la care apelați pentru a găsi resurse educaționale?
    a. Site-uri, întâlniri profesionale, cursuri, etc.
    b. Manuale.edu.ro

8. În ce măsură modificați resursele pe care le utilizați?
    a. Dacă le modificați, în ce fel o faceți?
    b. Ați oferit feedback creatorilor lor?

9. Cum ați dobândit abilități de utilizare a resurselor educaționale? (cursuri, studiu individual, ghiduri, etc.)

10. În ce măsură sunteți familiarizați cu procesul de licențiere a resurselor educaționale?
    a. Știți ce sunt licențele?
    b. Vă interesați de licența resurselor pe care le folosiți?
    c. Este de ajutor atașarea unei licențe sau doar îngreunează munca?
    d. Ați avea nevoie de formare?

Întrebare de final

Ați dori să menționați ceva ce nu am atins până acum?

ANEXA 3. CHESTIONAR PENTRU PROFESORI

Q1 Unitatea școlară unde predați se află în mediul:

VARIANTE DE RĂSPUNS
Urban
Rural

Q2 Județul

VARIANTE DE RĂSPUNS
Alba, Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Bistrița Năsăud, Botoșani, Brăila, Brașov, București, Buzău, Călărași, Caraș Severin, Cluj, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Dolj, Galați, Giurgiu, Gorj, Harghita, Hunedoara, Ialomița, Iași, Ilfov, Maramureș, Mehedinți, Mureș, Neamț, Olt, Prahova, Sălaj, Satu Mare, Sibiu, Suceava, Teleorman, Timiș, Tulcea, Vâlcea, Vaslui, Vrancea

Q3 Tipul de unitate şcolară unde predaţi:

VARIANTE DE RĂSPUNS
predau într-o școală primară
predau într-o școală gimnazială generală (cu sau fără învățământ primar)
predau într-o școală gimnazială cu program integrat
predau într-un liceu (cu învățământ primar și/sau gimnazial)
altă categorie; care?

Q4 Disciplina școlară predată

VARIANTE DE RĂSPUNS

Limba și literatura română, Limbi moderne, Elemente de limbă latină și de cultură romanică, Matematică, Fizică, Chimie, Biologie, Educație socială, Istorie, Geografie, Religie, Educație plastică, Educație muzicală, Educație fizică și sport, Educație tehnologică și aplicații practice, Informatică și TIC, Consiliere și dezvoltare personală, Altă disciplină

Q5 Grade didactice:

VARIANTE DE RĂSPUNS
debutant
definitivat
gradul II
gradul I
necalificat

Q6 Funcția dvs. didactică în anul școlar 2017-2018: (bifați toate variantele care se potrivesc situației dvs.)

VARIANTE DE RĂSPUNS
învățător
institutor
profesor pentru învățământul primar
profesor
consilier școlar/psiholog școlar
profesor de sprijin/itinerant
director/director adjunct
inspector școlar
profesor metodist ISJ

profesor metodist CCD
altă funcție; care?

Q7 Vechimea în învățământ (în număr de ani):

Q8 Vârsta dvs. (în ani împliniți):

Q9 Gen:

VARIANTE DE RĂSPUNS
Masculin
Feminin

Q10 Care sunt competențele specifice care pun cele mai mari probleme de învățare elevilor Dvs. la disciplina pe care o predați/disciplinele pe care le predați.

VARIANTE DE RĂSPUNS
1.
2.
3.

Q11 Care este cel mai frecvent utilizat format al resurselor educaționale în activitățile cu elevii la disciplina pe care o predați (ordonați de la 1 la 7, unde 1 = cel mai frecvent utilizat, 7=cel mai rar utilizat)

VARIANTE DE RĂSPUNS	1	2	3	4	5	6	7
Text							
Video							
Audio							
Resurse interactive multimedia (ex. soft							

educațional)

Grafice

Teste

Imagini

Q12 Ordonați următoarele suporturi în funcție de frecvența cu care le utilizați atunci când apelați la resurse educaționale în activități cu elevii la disciplina pe care o predați (1= cel mai frecvent; 6= cel mai puțin frecvent):

VARIANTE DE RĂSPUNS	1	2	3	4	5	6	
Calculator tip desktop							
Calculator tip laptop							
Hârtie							
Telefon mobil							
Tablă interactivă							
Tabletă							

Q13 Atunci când utilizați resurse educaționale în activitatea cu elevii, în ce măsură le modificați?

VARIANTE DE RĂSPUNS						
Aproape întotdeauna le folosesc așa cum sunt.						
De cele mai multe ori le folosesc așa cum sunt.						
Situațiile în care le-am folosit așa cum sunt au fost relativ egale ca număr cu situațiile în care le-am modificat						
De cele mai multe ori le modific.						
Aproape întotdeauna le modific						

Q14 Dacă ați modificat resursele educaționale, care sunt motivele pentru care ați făcut acest lucru?

VARIANTE DE RĂSPUNS
Adaptare lingvistică (traducere)
Adecvarea la nivelul de dezvoltare al elevilor

Adaptarea la domeniul/ disciplina predată
Îmbunătățirea graficii
Introducerea de noi elemente (ex. activități, texte)
Excluderea de elemente (ex. activități, texte)
Altele:

Q15 Cum ați dobândit abilități de utilizarea de resurse educaționale disponibile online?

VARIANTE DE RĂSPUNS
Am căutat singur(ă) informații
În grupuri informale cu colegii
În formarea inițială (facultate, masterat)
La cursuri de formare continuă
Nu am astfel de abilități

Q16 Vă rugăm specificați denumirea a trei surse pe care le folosiți cel mai des pentru a găsi resurse utile pentru activitatea cu elevii la disciplina pe care o predați. Acestea pot fi de exemplu: site-uri pe care le folosiți, persoane, întâlniri profesionale, firme etc.

Q17 Cât de des utilizați la clasă resurse descărcate de pe site-ul oficial cu manuale școlare, www.manuale.edu.ro?

VARIANTE DE RĂSPUNS
Foarte des
Adesea
Uneori
Foarte rar

Deloc

Q18 Atunci când utilizați resurse de pe www.manuale.edu.ro, cum procedați de obicei?

VARIANTE DE RĂSPUNS
Le utilizez online (pe site)
Le descarc și le utilizez așa cum sunt
Le descarc și le adaptez în funcție de nevoi
Nu folosesc acest tip de resurse

Q19 Ați oferit vreodată feedback celor care au dezvoltat resurse educaționale?

VARIANTE DE RĂSPUNS
Da, verbal
Da, prin comentarii scrise
Da, printr-un sistem de evaluare (ex. note, apreciere, stele)
Nu

Q20 Care considerați că sunt nevoile dvs. de formare din perspectiva utilizării TIC la disciplina pe care o predați?

VARIANTE DE RĂSPUNS	ÎN FOARTE MICĂ MĂSURĂ	ÎN MICĂ MĂSURĂ	ÎN MARE MĂSURĂ	ÎN FOARTE MARE MĂSURĂ
Integrarea noilor tehnologii (TIC) în activitatea didactică				

Modalități de dezvoltare profesională online (ex. accesarea de cursuri, comunități de învățare)
Aspecte privind securitatea informației și siguranța în mediul online

Q21 Există alte aspecte pentru care simțiți că ați avea nevoie de formare pentru a putea utiliza în mod eficient TIC? Care sunt acestea?

Q22 Resursele educaționale deschise (RED) sunt acele resurse educaționale pentru care autorii acordă o licență liberă, adică posibilitatea de a le utiliza, adapta, copia și transforma fără restricții. Gândindu-vă la această definiție, în ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații:

VARIANTE DE RĂSPUNS		FOARTE MARE MĂSURĂ	MARE MĂSURĂ	MICĂ MĂSURĂ	FOARTE MICĂ MĂSURĂ	DELOC
Profesorii ar trebui să aibă acces la RED, pentru a nu avea dificultăți cu aspectele legale						
Autorii ar trebui să își protejeze resursele create, pentru a nu profita financiar alții de ele						
Toate resursele educaționale create cu bani publici, inclusiv în diverse proiecte, trebuie să fie deschise						
Sunt de acord ca resursele pe care le creez ca profesor să fie deschise, pentru a ajuta și alți profesori						

Q23 Atunci când utilizați resurse educaționale în activitatea cu elevii v-ați informat dacă acestea au o licență de utilizare?

VARIANTE DE RĂSPUNS					
Niciodată					
Foarte rar					

Uneori
Cel mai adesea
Nu știu/Nu m-a precupat acest aspect.

Q24 Cât de familiarizat(ă) sunteți cu licențierea resurselor educaționale deschise?

VARIANTE DE RĂSPUNS
Foarte puțin familiarizat(ă)
Am auzit de termeni precum „licență liberă” sau „licență deschisă”
Înțeleg prevederile legale ale licențelor de utilizarea (ex. drepturile de autor, licențe Creative Commons)
Am atașat o licență resurselor educaționale deschise pe care le-am încărcat pe Internet.

Q25 În ce măsură credeți că este util ca resurselor educaționale să le fie atașată o licență de utilizare?

VARIANTE DE RĂSPUNS
Consider că licența îngreunează crearea și utilizarea resurselor educaționale
Consider că licențele nu au un efect nici negativ, nici pozitiv
Consider că licența facilitează crearea și utilizarea resurselor educaționale
Nu pot să apreciez efectul.

Q26 Ce ați dori să învățați într-un curs pe tematica utilizării RED la disciplina pe care o predați?

VARIANTE DE RĂSPUNS	DELOC	ÎN MICĂ MĂSURĂ	ÎNTR-O OARECARE MĂSURĂ	ÎN MARE MĂSURĂ	
Cum să identific RED					

relevante
Cum să utilizez și adaptez RED
Cum se realizează licențierea RED
Cum să dezvolt RED de calitate

Q27 Există alte aspecte pentru care considerați că ați avea nevoie de formare pentru a putea utiliza în mod eficient RED? Care sunt acestea?

ISBN: 978-606-8966-01-4